mokslas menas literatūra

DRAUGAS

ANTROJI DALIS / 1974 METAI

GRUODŽIO MĖN. 14 D. / DECEMBER 14, 1974

PART TWO — Nr. 292 (50)

Šiame numery

Nuosavybė ir jos vertė po teatro festivalio.
Stepono Kolupailos monografija.
Pijaus IX ir Leono XIII-tojo sunarpliotas paveldėjimas.
Stasio Ylos žodis.
Juozą Brazaitį atsisveikinant.
Iš Bairono poezijos.
Dvi moterų dailininkių parodos.
Kalbiniai svaičiojimai.
Šuns apologija.

Kertinė paraštė

NUOSAVYBĖ IR JOS VERTĖ PO TEATRO FESTIVALIO

Trečiasis teatro festivalis, prasidėjęs šauniu karnavalo žingsniu ir užbaigtas pakiliomis kalbomis žymenų įteikimo vakare, šiandien jau praeityje.

O vis dėlto festivalis buvo ne kiekvieną savaitgalį išeivijoje pasitaikantis įvykis. Todėl įspūdžiais dalinimasis ir aprašai bei vertinimai spaudoje nesibaigia su pabaigtuvių diena. Ir čia nuomonės yra gana įvairios, žiūrint, ką jų savininkas laiko teatru, kurį pagrindinį tikslą skiria jo egzistencijai, ir aplamai, kurį kriterijų pabrėžia pirmuoju ir būtinu grožinei žodžio kūrybai pasverti. Pagundų ir klystkelių yra tiek daug, o visiems tiems "netikriems pinigams" mes esame taip godūs, kad žarstome juos, nė kiek nesijaudindami. Tų savęs apsigaudinėjimų yra apsčiai, jų visų čia ir neišminėsime. Stabtelsime tik prie labai apgaulingo "nuosavybės" pervertinimo.

Išeivijos kultūriniame gyvenime dažnai jau esame patenkinti vien įvykusio fakto ar reiškinio nuosavybiniu santykiu su mumis pačiais. Jeigu prie ko nors mes galime pridėti, kad tai yra "mūsų", tai jau lyg ir savaime tas "kas nors" kelia džiaugsmą, yra *gerai*. Kitiems ir to *gerai* nereikia, užtenka "mūsų". Tačiau vien tokia "nuosavybe" pasitenkinti būtų gana tuščias žaidimas, ypač turint galvoj kultūrinį poreikį.

Todėl ir buvo truputį krūpteltą, kai teatro festivalio pabaigtuvių iškilmingoje dalyje viso šio teatrinio užmojo inspiratorius ir Kultūros tarybos pirm. A. Kairys savo kalboje vis patetiškai ir pabrėžtinai, lyg refreną, kartojo, kad tai yra mūsų teatras, mūsų, mūsų ir mūsų, lyg tas "mūsų" festivalio atveju būtų pats svarbiausias dalykas, viso teatro ir visų pastangų tikrasis Alfa ir Omega. Nuosavybė čia jaučiamai atsistojo aukščiau už meninio kūrinio gerumą, tobulumą, estetinį spindėjimą. Lyg ir užteko, kad jis yra mūsų, ir nieko daugiau nereikia, ir būkim patenkinti vien nuosavybiniu santykiu.

Tačiau kokia nauda būtų iš to "mūsų", jeigu tarp jo ir primityvumo galėtume statyti lygybės ženklą? Jeigu tarp to "mūsų" ir kūrybinio bergždumo literatūroje, muzikoje ir dailėje skirtumo nebūtų. Tai tvyrotų tik niekuo nepagrįstos ambicijos, grafomanija, bejėgiškumas arba, geriausiu atveju, tik vidutinybė. Vien tuo, nors ir išeivijos sąlygose, vis dėlto neturėtume pasitenkinti. Parafrazuojant Adomą Mickevičių, vis tiek reikia siekti ten, kur vyzdis nepasiekia, nes tik tokiose pastangose sukuriamos išliekamos vertybės ir spektakliai, nepamirštami su viena diena.

Visa tai čia užsiminėme ne dėl to, kad nuvertintume trečiąjį teatro festivalį. Žinoma, buvo jame ir pliusų ir minusų. Bet ir minusai juk turi savo vertę, kai iš jų mokomasi. O vis dėlto spektaklių salėje galėjome džiaugtis ir čikagiečių išradingu scenos vaizdu bei riedėjimu šios dienos bėgiuose; ročesteriečiai vėl buvo verta dėmesio užuomina, rodanti, kaip įmanu pasitalkinti senuosius mūsų klasikus šios dienos scenai; žavėjo hamiltoniečiai tradicinės komedijos blizgančiu vaidybiniu apipavidalinimu, o losangeliečiai ambicingu šuoliu į vos aprėpiamas (gal ir neperšoktas) platybes. Leisdamiesi į detalesnius spektaklių aptarimus, kiekvienam sambūriui rastume ir vieną kitą rezervuotesnį žodį. Bet tai esmės nepakeistų. Tik įsidėmėtina, kad teatro sambūrių vertė glūdi ne magiškame "mūsų", o bendrame spektaklių lygyje, jų tobulumo laipsnyje. Ir kultūrinių akcijų biržoje (jei taip galima sakyti) ne tas savaiminis "mūsų", o kūrybingumo ir tobulumo laipsnis išlaiko niekad nekrintančią akcijų vertę. Jų tad turėtume stengtis kiek galima daugiau įsigyti.

k. brd.

STEPONO KOLUPAILOS MONOGRAFIJA

Didelio, sutelktinio darbo vaisius

STASYS RAŠTIKIS

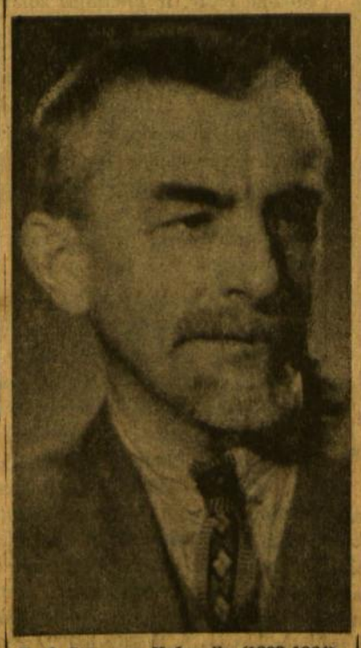

Prof. Steponas Kolupaila (1892-1964)

Jurgis Gimbutas ir Juozas V. Danys, STEPONAS KOLUPAILA. Išleido Akademinės skautijos leidykla 1974 m. Chicagoje. Kalbą taisė Vladas Kulbokas. Tech. redaktorius Bronius Kviklys. Korektorius Jonas Dainauskas. Spaudė "Draugo" spaustuvė. 4545 W. 63rd St., Chicago, Ill. 60629. Tiražas 1000 egz. Leidinys iliustruotas nuotraukomis, 464 psl., kaina $12.00, gaunamas ir "Drauge".

•

Senesnieji kauniečiai beveik visi dar prisimena labai populiarų profesorių inžinierių Steponą Kolupailą. Jo aukšta, liesoka, truputį palinkusi priekin figūra, pakirpti ūsai, trumpa barzdelė (vėliau Amerikoje jis buvo palikęs tik ilgus ūsus, ir tuos apkarpytus), gražios manieros, labai kuklus ir santūrus apsirengimas, su lietuvišku siauru, austu kaklaraiščiu - juostele, dažniausiai su foto aparatu, kartais pilnoje skautiškoje uniformoje, dažniausiai vis pėsčias, su lazdele arba lietsargiu. Tokį jį matydavome Kaune, gatvėse, iškilmėse, universitete, teatre, ir dažniausiai ne vieną, bet vis su kuo nors kitu, kalbantį, gestikuliuojantį, uokaujantį, judrų, gyvą, energingą.

Tai buvo vienas iš gabiausių, populiariausių ir daugiausia pasižymėjusių moksle Vytauto Didžiojo universiteto profesorių, džentelmenas, didelis tolerantas, bet kartu ir principų žmogus, rimtas mokslininkas ir kartu linksmas skautas, malonus, draugiškas, kupinas iniciatyvos ir naudingų sumanymų. Buvo labai populiarus savo studentuose ir skautuose, turėjo daug draugų. Ir ši knyga yra jo buvusių draugų, studentų, inžinierių ir skautų bendro darbo vaisius.

JAUNYSTĖ

Profesoriaus tėvas Jonas Kolupaila buvo gimęs 1861.II.16 d. Žabinės vienkiemyje, prie Vabalninko. Mirė 1935.III.9 d. Latvijoje. Jis mokėsi Panevėžio vidurinėje mokykloje ir vėliau medicinos felčerių mokykloje Petrapily. Vienas tėvo brolis, Antanas Domininkas, buvo kunigas ir kurį laiką domininkonų vienuolyno viršininkas Aglonoje, Latgalijoje. Profesoriaus tėvo gimtoji kalba buvo lietuvių, tačiau vėliau jo šeimoje buvo kalbama lenkiškai. Pats profesorius anketose rašydavo, kad jo tėvas buvęs lietuvis, motina lenkė, o jis pats lietuvis, visi katalikai. Gausi Jono Kolupailos šeima išsiskirstė keturiose valstybėse: tėvai ir dvi seserys liko Latvijoje, trečioji sesuo tebegyvena Lenkijoje, vyresnysis brolis mirė Rusijoje, jaunesnysis brolis tebegyvena JAV-ėse, o Kolupailų šeimos žiedas — mokslininkas ir profesorius Steponas atiteko Lietuvai. Kolupailai nebuvo jokia išimtis, nes Lietuvos bajorų šeimų, pasidalijusių tarp Lietuvos ir jos kaimynų, buvo gana daug.

Steponas Kolupaila, baigęs pradžios mokyklą Tukume, įstojo į Mintaujos klasikinės gimnazijos trečiąją klasę. 1911 m. jis pirmuoju savo klasėj baigė gimnaziją, gaudamas aukso medalį už ypatingai gerus pažymius.

Maskvoje jis laikė stojamuosius egzaminus iš karto net į keturias aukštąsias mokyklas ir buvo priimtas į dvi. Pasirinko Matavimo institutą. Čia jis studijavo inžinerijos-melioracijos fakultete 1911-1915 m. ir baigė mokslą geodezijos inžinieriaus laipsniu. Kolupailos studijų metu tame institute buvo 13 studentų iš Lietuvos: pagal inž. Z. Bačelį — 6 susipratę lietuviai, 4 neutralūs (jų tarpe ir Kolupaila), 2 lenkiško nusistatymo ir 1 vokietis (22 psl.). Pats Kolupaila mini (33 psl.) tokius savo instituto kolegas lietuvius studentus: S. Dirmantą, A. Krikščiūną, L. Gimbutą, J. Stanišauskį, V. Taujenį, J. Daugėlą ir kt. Baigęs institutą, Kolupaila buvo pakviestas dirbti profesoriaus asistentu ir ruoštis profesūrai. Mokslo žinioms pagilinti jis įstojo dar į Žemės ūkio akademiją, kur studijavo iki 1918 m. Institute Kolupaila 1919 m. buvo pakeltas į profesorius ir profesoriavo iki 1921 m. rudens, kada išvažiavo į Lietuvą. Buvusi Maskvos Žemės ūkio akademijos studentė Elena Karosaitė (Gimbutienė) savo atsiminimuose taip rašo apie 1912 m. sutiktą studentą Kolupailą Maskvoje:

"Steponas iš karto užimponavo savo inteligentiškumu, gražiomis, gal net truputį perdėtomis maniėromis ir humoro turtingumu. Jo taiklios, kartais net kandžios, pastabos prajuokindavo visus, bet kartu vertė jį gerbti, vengti bet kokio familiarumo. Draugai laikė jį tikru arbiter elegantiarum, nors jis pats vilkėjo labai kukliai... Kolupaila, uoliai studijuodamas, baigė institutą rekordiniu laiku, per 4 metus... Studentai vilkėjo specialias uniformas... (24 psl.).

1916.I.24 Kolupaila vedė Maskvos konservatorijos studentę, 1913 m. aukso medaliu baigusią Mintaujos gimnaziją, Janiną Tomaševičiūtę. Juodu sutuokė kun. E. Paukštys Šv. Petro ir Povilo bažnyčioje Maskvoje.

LIETUVOJE 1921-1925 M.

Gyvenimas bolševikų revoliucijos apimtoje Maskvoje darėsi nepakenčiamas, ir todėl Kolupaila pradėjo galvot atsisakyti savo karjeros ir vykti į Lietuvą. Jis rašė:

"Tą nulėmė senas romantizmas ir jauna drąsa. Prisidėjo žmonelė Žemaitė, mažytė dukrelė Evelina, kurioms gyvenimas Maskvoje buvo per žiaurus. Padėjo kolegos, viliodami laisvos kūrybos perspektyvomis (31 psl.).

Nutardamas važiuoti Lietuvon, Kolupaila atsisakė kvietimų profesoriauti kitur. Varšuvon jį kalbino vykti jo geras bičiulis, buvęs Maskvos matavimo instituto profesorius Edward Warchalowski, pats važiuodamas į Varšuvą Politechnikos rektoriaus pareigoms. Be to, ir kitas bičiulis, latvis inžinierius hidrologas Peteris Stakle kvietė profesoriaus pareigoms į Rygos Politechnikos institutą. Laimėjo Lietuva (29-30 psl.). Apie išvykimą į Lietuvą Kolupaila

E. Marčiulionienė — Vaza su gėlėm (keramika)

Iš parodos Jaunimo centre, Chicagoje, gruodžio 7-15 d.

yra taip rašęs savo atsiminimuose (54-55 psl.):

"1921 m. pradžioje Lietuvos pasiuntinybė Maskvoje įteikė man Žemės tvarkymo ir matavimo departamento raštą, kuriuo kvietė mane atvykti į Dotnuvos Žemės ūkio ir miškų ūkio mokyklą organizuoti kultūrtechnikų skyrių. Mane sujaudino pirmas oficialus raštas iš Lietuvos respublikos. Atspėjau, kad jo inspiratorium buvo mano draugas ir kolega inž. Jokūbas Stanišauskis, kuris jau 1919 m. iškeliavo iš Maskvos su lietuvių ešelonu. Keliauti į Lietuvą man reiškė mesti Rusijoje sudarytą nemažą karjerą... Viliojo mane Vakarai, "langas į Europą", nauja kūryba, naujos valstybės atstatymas iš karo griuvėsių, iš vergijos ir paniekos. Žinojau, kad Lietuvai trūksta specialistų, inžinierių, inteligentų. Žinojau, kad ją nuskriaudė kaimynai, kad ji dar buvo atskirta nuo jūros, dar neturėjo Palangos, Klaipėdos, Nemuno žiočių, neteko Vilniaus. Kvietimas dirbti savo senolių tėvynei buvo lyg 'kraujo balsas'...

Jaunas entuziazmas padaro stebuklus: sutikau, pradėjau ruoštis kelionėn ir likviduoti reikalus Maskvoje. Atsirado daug kliūčių su pilietybės optacija. Veltui nuėjo visa vasara. Rudenį vėl reikėjo pradėti darbą institute. Staiga pasiuntinybė man patarė viską mesti ir tuojau išvykti iš Maskvos: mano padėtis pasidarė pavojinga. Pasiuntinybė padėjo gauti vietą traukiny, davė užsienio pasą ir paėmė globon mano biblioteką. Su žmona, vienerių metų dukrele ir keliais daiktais 1921. IX. 12 išvažiavome į paslaptingą Lietuvą, į nežinomą ateitį. Važiavome be pinigų, be turto, nemokėdami kalbos, vedami vien gerų norų dirbti ir kurti...

Dabar, po 16 metų, šaltai įvertindamas savo žygį, turiu jį pripažinti romantiškai drąsiu ir gal kiek naiviu..."

Kolupaila gyveno ir dirbo Dotnuvoje iki 1925 m. vasaros. Per tą penkmetį daug kas atkreipė savo dėmesį į labai gabų ir energingą profesorių ir kvietė jį dirbti keliose žinybose (53 psl.). Pats Kolupaila "Technikos Žodyje" 1956 m. rašė: "Prasidėjo įdomiausias mano gyvenimo tarpas: Dotnuvos Žemės ūkio technikumas, Kauno aukštesnioji technikos mokykla, hidrometrijos biuras, universitetas... Lietuvos pažangai buvo reikalingi savi inžinieriai, savo šalies patriotai ir žinovai: visa energija buvo skiriama jiems paruošti". (41 psl.). Visa ta prof. Kolupailos veikla smulkiai aprašyta 41-63 puslapiuose. Trumpoje apžvalgoje negalima viso to duoti.

KAUNE 1925-1940 METAIS

Prof. Kolupailos veikla šiame laikotarpyje aprašyta dviejuose knygos skyriuose — ketvirtame ir penktame.

Pirmą kartą Kolupaila pamatė nepriklausomos Lietuvos laikinąją sostinę 1921 m., tuoj po jo atvažiavimo iš Maskvos. Štai kaip jis aprašo tuometinį Kauną (56 psl.):

"Jis buvo baisus, ypač geležinkelio stoties rajonas: purvinas Girstupis, siauras tiltas, didelių topolių alėja, pagaliau — konkė, biauri konkė... (arklių traukiamas vagonėlis ant bėgių — Red.). Mieste ėjome mediniais "trotuarais" (šaligatviais — Red.), kurių lentos taškė praeivius purvu... Pamatęs tokį apleistą Kauną, su didesniu malonumu grįžau į Dotnuvą".

Be savo nuolatinio darbo Dotnuvoje, Kolupaila nuo 1922 m. pradė-

(Nukelta į 2 psl.)

Prof. Steponas Kolupaila buvo gana dažnas tarptautinių mokslo konferencijų bei suvažiavimų dalyvis. Čia jį matome viename hidrologų suvažiavime, besisveikinantį su žymiuoju Amerikos hidrotechniku inž. John Cyprian.

Septyni šimtmečiai Tomui ir tomizmui (10)

Pijus IX ir Leono XIII-jo sunarpliotas paveldėjimas

DR. GR. VALANČIUS

Tai bene pačios ryškiausios, o ir žymiausios asmenybės moderniojoje popiežių istorijoje. Ne tik abiejų ilgametė pontifikacija (Giovanni Mastai-Ferretti 1792-1846-1878 ir Gioacchino Pecci 1810-1878-1903), o ir bendras abiejų įnašas Kat. Bažnyčios istorijai lemtingai svarus. Pijaus IX-jo popiežiavimas 32 metai be trupučio ir Leono XIII-jo 25 metai su trupučiu, taigi, ištisi 57 audringi metai buvo dideliai reikšmingi. Pijus IX — kontroversinis, bekompromisinis vadas, sumanus, o ir autokratiškas suverenas; Leonas XIII genialus rašto, mokslo ir teologijos žmogus, laikrodinės precizijos servus servorum Ecclesiae. Pirmasis idealus ir nepamainomas pasaulietiškos valstybės valdovas, tokiu 24 metus ir buvo, antrasis - stačiai iš dangaus pačiu reikalingiausiu laiku nukritęs, labai suraizgytų mazgų narpliotojas ir kontroversijų derintojas. Akysna metasi abiejų šakotumas, skirtingumai ir net priešingumai, dėl kurių vertinimo nė istorikai nesutaria. Štai būdingas tokio nesutarimo faktelis. Kažkam 1907 metais atėjo galvon mintis pradėti Pijaus IX-jo kanonizavimo bylą ir, vos ją pradėjus, vėl "užšaldyti". Panaši iniciatyva, atrodytų daug logiškesnė, berods, neatsirado Leonui XIII-jam panašiai iškelti. Nagi, pirmasis pranašesnis kilme. Pijus IX kilęs iš įtakingos grafų giminės, o Leonas XIII iš tradicingos kariškių šeimos (tėvas tarnavo pulkininku Napoleono legionuose).

Šio rašinio uždaviniui tereikalingas tik trumpas - greitas perbėgimas per tą dramatišką pusšimčio su kaupu metų laikotarpį bei paviršutiniškas žvilgtelėjimas į veidus dviem žymiem anuometiniam ekleziastam. Didelė ir viliojančiai įdomi būtų pagunda leistis į gilesnę šių asmenybių analizę bei platėlesnį jų palikimo vertinimą - komentarus, bet rašinio ribos neleidžia to daryti. Jau labai ankstyvoje jaunystėje abiejų talentai buvo pastebėti. Vos 30 metų kun. Giovanni siunčiamas užsienin su diplomatine misija, 39 metų gauna vyskupo šventimus ir padaromas Spoleto arkivyskupu. Kardinolu Grigaliaus XVI-jo pakeliamas 48 metų ir po šio mirties popiežium išrenkamas vos tik 54-tąjį gimtadienį atšventęs, atseit tokiai pozicijai dar tik jaunuolis. Dar ryškiau ir ankščiau genijus atsiskleidžia Leono XIII-jo asmenybėje: 27 metų prelatas, 32 metų arkivyskupas ir nuncijus Belgijai, 35 metų Perugijos ordinaras (čia kantriai išsėdėjo net 32 metu), 43 metų amžiaus gauna kardinolo skrybėlę, 67 metų pasidaro Vatikano kard. - kamerlengu, ir metais vėliau pats paskelbia savo paties išrinkimą popiežium. Paliegęs 68 metų senis greit numirs, ir vėl turėsime progą kitą rinkti, samprotavo jį rinkusieji kardinolai, kurių nuostabai tačiau šis popiežiavo 25 metus ir diena dienon lygiai 5 mėnesius, kai tuo tarpu šie beveik visi viens po kito išmirė. Ilgiausiai už visus popiežius istorijoj šv. Petro soste išsėdėjęs Pijus IX negalėjo nepalikti gilių, labai gilių pėdsakų, tegu sau ir kontroversinių. Jis pasirašė ilgoką eilę konkordatų su anuometiniem valstybėm (1847 Rusija, 1851 Ispanija, 1855 Austrija, 1852 Prancūzija, 1854-57 su visa eile vokiškų karalysčių, 1862 Ekvadoru.

Išskyrus konkordatą su caru Mikalojum I, kituose apsčiai ultramontanistinių (popiežinės supremacijos) kontroversijų, po kuriom vargu bedėtų parašą šiandien bent vienas liberališkai demokratinės valstybės ambasadorius. Ispanija ir Ekvadoras kat. religiją įsipareigoja ginti kaip vienintelę ir valstybinę, Austrijos mokyklų programas leidžiama tikrinti — kontroliuoti K. Bažn. atstovams. Panašūs nuostatai, o ne susitarimai nūdiene prasme, prancūzams ir vokiečiams. Atseit Pijus IX bandė suveržti apinasrį po prancūzų revoliucijos įsibėgėjusiam liberalizmui, kurį, laiko dvasiai spaudžiant, Leonas XIII turėjo vislab vėl atlaisvinti. Pastarasis užvis didžiausią dėmesį ir paskyrė Bažnyčios ir valstybės santykių problemai, kai Pijui IX-jam tai tebuvo tik popiežinės supremacijos klausimas, įgavęs ultramontanizmo vardą, kuris su popiežiaus neklaidingumo dogmos deklaravimu 1870 m. pasiekė savo apogėjų. Jau prieš tai dar kontroversiškesnis kardinolas - dijakonas (taip tituluoti kard. skrybėles gavę ne dvasiškiai) Antonelli, Bažn. Valstybės premjeras, paskelbė savo, teisingiau Pijaus IX-jo tezes, išdėstytas pagarsėjusiame "SYLLABUS" dokumente. Šiurpas sukratytų šiandien nevieną, vien tik pagalvojus, kas atsitiktų, bandant tas tezes praktiškai įgyvendinti. Štai keletas jų: — Mokslas, kultūra ir švietimas turi būti Bažnyčios kontrolėje; tikėjimo laisvės nei tolerancijos kitom religijom negali būti; valstybė jokiu atveju negali kištis į Bažn. reikalus, kuriai turi būti garantuota ir pasaulietiškos valdžios galia Bažnyt. Valstybės pavidale (tai buvo 1864 m. — atseit 6 metus prieš jos žlugimą), Bažnyčiai neprivalomi jokie kompromisai su modernia civilizacija ir kultūriniu progresu, etc. etc. "Syllabus" iššaukė fatališkai nepalankią reakciją Vatikanui: Italijos nacionalistai su Cavour ir Garibaldi priešaky užima Romą ir visas likusias Bažn. Valstybės žemes, Vokietijoj įsisiūbuoja bismarkinis kultūrkampfas, atsiranda senkatalikių schizma, ir net pačios Romos piliečiai beveik vienbalsiai (153,681 prieš 1,507 t.y. tik Antonelli valdininkai) plebiscite pasisakė už prisijungimą prie Italijos Viktoro Emanuelio karalijos. Taigi, tokį fatališkai liūdną ir chaotišką palikimą gavo Leonas XIII-sis, kai 1878 m. vasario mėn. 20 d., surinkęs 44 iš 61 konklavės kardinolų balsų, buvo išrinktas Pijaus 9-jo įpėdiniu. Abu su savo vyresniu broliu Giuseppe, taipgi kardinolu, buvo nemėgiami galingojo Antonelli, bet šis porą metų prieš konklavę buvo jau miręs, ir dėl to kardinolas - kamerlangas Gioacchino Pecci išrinktas su labai menka opozicija, gavęs jau trečiu balsavimu reikalaujamą dviejų trečdalių daugumą. Čia pravartu prisiminti, kad anuomet kardinolų kolegija buvo negausi, popiežiais rinkta tik kardinolai (paskutinis ne kardinolas išrinktas 1378 m. Urbonas VI) ir iš tradicijos tik italai (paskutinis ne italas buvo 1523 m. išrinktas olandas Adrianus VI). Leonui 13-jam iškart buvo aišku, kad jis pijusiniu — antoneliniu ultramontanizmu, kaip perdėm radikaliu ir reakciniai konservatyviu, moderniais 19-jo amžiaus pabaigos laikais negalės vadovautis. Kaip gilus teologas, jis tuojau savo žvilgį nukreipė į šv. Tomą Akvinietį, ieškodamas pas jį principų ir gairių, į kurias turėtų kabintis pasaulietinės valdžios netekęs ir

Vytautas Kasiulis — Šv. Petras

"Vatikano kaliniu" tapęs popiežius. Nors pats su broliu jėzuitų mokslintas ir auklėtas, kaip nuncijus tačiau turėjo pasisakyti prieš juos ginče su katalikų universitetu Louvain'e (ką gero gali duoti dominikonai?), puoselėjusiu tomistines studijas. Tomistinėm studijom užsiimti jis skatino ir viso pasaulio kat. dvasininkus. Jau pat savo pontifikato pradžioj Leonas XIII įsteigė šv. Tomo Akviniečio akademiją Romoje ir įsakė išleisti visus jo raštus, iš visų kišenių sulasydamas tam reikalui 12 tūkstančių svarų sterl., nors Vatikano iždas Antonelli korupcijos buvo ištuštintas. Pats būdamas plačiu Bažn. istorijos žinovu, ragino ir kitus dvasiškius tokiais darytis. 1883 metais jis atidarė duris į visus Vatikano slaptus ir neslaptus archyvus istorikams, tardamas, kad tiesa neturinti ir negalinti pakenkti Kristaus Bažnyčiai. Šis žygis padvelkė visai kitokiu, aiman, ne ultramontanistiniu, vėju. Visą eibę, netgi 87, enciklikų rašė jis pats, teieškodamas iš patikimųjų tik pastabų ir nuomonių. Viena iš pačių pirmųjų jo enciklikų yra "Aeterni Patris" (1879) apie Tomą ir tomizmą. Netrukus po to pasipila visa eilė socialinių bei socialpolitinių enciklikų, kurios prikergia Leonui 13-jam socialinio popiežiaus etiketę ne be pagrindo. Apie krikščioniškųjų principų inkorporavimą į valstybių konstitucijas kalba jo enciklika "Immortale Dei" iš 1885 m., apie žmogiškąsias laisves — "Libertas" — 1888, apie dirbančiųjų darbo sąlygas ir teisingą atlyginimą — "Rerum Novarum" iš 1891 metų. Pastaroji, tūkstančiais egzempliorių paskleista daugelio kalbų vertimuose visuose kraštuose, pasidarė tikra katalikų "Socialinė Magna Charta". Kokia palaima būtų buvusi, jei ši būtų atsiradusi bent 43 metus ankščiau, atseit dar prieš "Komunistų Manifestą" 1848 m., demagogiškai paglemžusį darbo klasės užtarytoju reputaciją. Dideliai įdomu yra ir tai, kad jau anuomet, prieš beveik visą šimtmetį krikščionių vienybė buvo iš svarbiausių rūpesčių. Ištisus trejus metus (1894-1896) Leonas vien tuo rūpinosi, ypač anglikonų grąžinimu į vieną avidę (plg. "Ad Anglos", "Satis Cognitum"). "Rerum Novarum" dešimtmetį minėdamas, jis rašo garsųjį laišką Italijos vyskupams ("Graves de Communi", 1902 m.), kuriame visai konkrečiai dėsto krikščioniškajai demokratijai programą ir praktiškas gaires (socialinės reformos, pensijos, vaikų darbas, 8 valandų darbo diena, atlyginimų minimumas ir t.t.). Savo subtiliai diplomatiška intervencija jis baigia nelemtąjį kulturkampfą, sušvelnina santykius su Anglija, rasdamas būdų parodyti draugiškumo gestų Viktorijai, iškilmingai atžymėdamas Eduardo VII vizitą Vatikane 1903 m. ir įkeldamas Newman'ą į kardinolų kolegiją. Jis net bandė, deja nesėkmingai, susigrąžinti senkatalikius per jų vadą muencheniškį profesorių Doellinger. Leono XIII-jo įtaka siekė net Rusijos, Kinijos, Japonijos ir Persijos valdovų sostus, kurie tradiciškai niekad nebuvo palankūs katalikams. Kanonizuodamas Tomą Morų, jis pastaruosius taipgi įspėjo, kad ir jų krikščioniškieji ministeriai - patarėjai nebūtinai turi lenkti sprandus autokratiškiems monarchams. Primindamas monarchams jų politinio nuosaikumo būtinumą, jis neglostė nė politinio liberalizmo. Liuterinę reformaciją čaižė dėl jos nežabojamo religinio liberalizmo, o modernią filosofiją, su jos materializmu bei ateizmu, laikė atsakingą dėl moralinės ir politinės netvarkos ir chaoso apskritai. Leonas XIII popiežių prestižą iškėlė į aukštumas, nežinomas nuo viduramžių laikų.

UŽ BRAQUE PAVEIKSLĄ — 552,000 DOL.

Dailininko Georges Braque paveikslas "Klarnetas ir butelis ant apsiausto" Londone parduotas už 552,000 dol. Nupirko Milano meno prekybos agentas C. Porro, nenurodydamas, kam tą kūrinį perka. Tai rekordinė kaina už Braque kūrinį.

VĖŽYS BUS NUGALĖTAS

Nobelio premijos laimėtojas Yale universiteto prof. G. E. Palade, priimdamas premiją Stockholme, pareiškė, kad artėja diena, kai žmonija nugalės vėžį. Tai būsią už 10-20 metų.

STEPONO KOLUPAILOS MONOGRAFIJA

(Atkelta iš 1 psl.)

jo dirbti ir Kaune — universitete, technikos mokykloje ir kitur. Šeima gyveno Dotnuvoje, todėl profesoriui tekdavo važinėti Kaunan traukiniu. Bet 1925 m. jis nusipirko namą Kaune, Technikos prospekte.

Kaune prasidėjo našiausias prof. Kolupailos veiklos laikotarpis. Pagrindinis jo darbas buvo universitete, technikos fakultete. Kolupailos darbo metodas ir tikslas buvo — ne tik duoti studentams daug žinių, bet ir pratinti juos moksliškai galvoti ir dirbti, naudotis vadovėliais, literatūra, nesirūpinant, kiek studentai gali pasisemti formulių į savo atmintį (124 psl). Bet prof. Kolupailos veikla nesiribojo tik mokslo darbu universitete, ji siekė daug plačiau, išeidama net iš universiteto. Jis aktingai dalyvavo ir Hidrometriniame biure, ir Energijos komitete, ir Technikų draugijoje, ir Matininkų-kultūrtechnikų sąjungoje, ir Inžinierių draugijoje, ir Geografijos draugijoje, ir Lietuvių katalikų mokslo akademijoje, ir keliose studentų korporacijose, ir Skautų sąjungoje, ir Foto mėgėjų draugijoje, ir Kalinių globos draugijoje, ir Lietuvių-amerikiečių, ir Lietuvių - švedų draugijoje, ir t. t.

Prof. Kolupailos paliktoje užrašų knygutėje buvo surašytos jo pagrindinės viešos paskaitos per nepilnus 6 metus (1936-1943), kurių buvo suskaičiuota net 70 Lietuvoje ir 12 užsienyje (be profesoriaus kursų universitete). Lietuvos hidrografijos, kraštotyros ir kelionių po Lietuvą temomis kasmet jo buvo skaityta maždaug po 20 paskaitų (12 psl.). O kur dar jo straipsniai Lietuvos ir užsienio mokslo žurnaluose, Lietuviškoje enciklopedijoje, kur jo mokslinės knygos ir brošiūros lietuvių ir kitomis kalbomis? Ir pagaliau keli šimtai straipsnių įvairiausiomis temomis mūsų spaudoje.

Prisimintinos ir Kolupailos organizuotos populiarios kraštotyros kelionės baidarėmis Lietuvoje. Su savo mėlyna baidare "Chronus" (senoviškas Nemuno vardas lotynų kalboje) jis buvo praplaukęs Nemuną, Nerį, Nevėžį, Dubysą, Miniją, Šventąją, Šiesartį, Baltąją Ančią, Dovinę, Strėvą, Dzūkijos didžiuosius ežerus, Molėtų - Linkmenų ežerus, Platelių ežerus ir kt. Per draugijos užsienio lietuviams remti pirmąjį kongresą Kaune Kolupaila buvo suorganizavęs didingą "baidarių paradą" Nemunu nuo Aukštosios Panemunės iki Kauno pilies. Dalyvavo 115 baidarių su prof. Kolupaila priešaky (137-8 p.). 1940 m. gegužės mėn. 11-14 d. kita masinė jaunimo kelionė baidarėmis (dalyvavo 190 žm.) buvo pradėta Vilniuje, ir per 3 dienas buvo pasiektas Kaunas. Tokių kraštotyros kelionių buvo ir daugiau.

1924-39 m. laikotarpyje profesorius Kolupaila net 18 kartų atstovavo Lietuvai tarptautinėse mokslinėse konferencijose Rusijoje, Suomijoje, Latvijoje, Švedijoje, Estijoje, Ispanijoje, Lenkijoje, Vokietijoje, Anglijoje ir Jungtinėse Amerikos Valstybėse.

Kolupaila dalyvavo ir Lietuvos elektrifikacijos sąjūdyje ir net advokato R. Skipičio vadovautame elektros naudojimo boikote ("streike") Kaune.

Iš kur prof. Kolupaila sėmėsi energijos tokiai plačiai veiklai?

Jis nebuvo stiprios sveiktaos, bet dirbti jam teko už du ar net už tris ir daugiau. Jokio sekretoriaus jis neturėjo. Visus savo raštus pats perrašydavo rašomąja mašinėle, pats taisydavo ir visas spaudinių korektūras. Viena, ir gal pagrindinė, jo produktyvumo priežastis buvo didelis solidarumas ir tvarka jo šeimoje ir namuose. Tai buvo jo žmonos Janinos Kolupailienės pasišventimas savo vyro gerovei ir sėkmei. Žmona tvarkė visus šeimos ir ūkio, net namų statybos ir remonto reikalus ir teikė vyrui ramybę ir jaukią atmosferą jo moksliniam darbui. Pats profesorius nebuvo labai praktiškas, bet visada pakankamai aprūpindavo savo šeimą pinigais, nors jų ir nemėgo. 1949.I.9 d. savo laiške dr. Prunskiui jis rašė: "Visą savo gyvenimą niekinau pinigus, todėl nemalonu apie tokius reikalus galvoti" (352 psl.).

Jis visada laikydavosi asmeninės drausmės. Nuo jaunų dienų buvo nustatęs sau tvirtą kasdienį gyvenimo planą. Keldavosi 6 val. ir tuoj po pusryčių imdavosi darbo. Po pietų pagulėdavo 15 minučių. Vėliau, grįžęs iš darbo, lengvai užkąsdavo ir vėl sėsdavo prie rašomojo stalo

(Nukelta į 3 pusl.)

DR. VL. BLAŽYS
PLAUČIŲ IR VIDAUS LIGOS
2801 West 63rd Street
Kampas 63-čios ir California
Val.: pirmad., antrad. ir ketvirtad 6 iki 7:30 val. vakaro
Šeštad. nuo 2 iki 3:30 val.
Pagal susitarimą
Ofiso telef. 476-4042
Rezid. tel. WAlbrook 5-3048

PR 8-3229
DR. ANNA BALIUNAS
AKIŲ, AUSŲ, NOSIES IR GERKLĖS LIGOS
2858 West 63rd Street
Valandos pagal susitarimą

DR. K. G. BALUKAS
Akušerija ir moterų ligos
Ginekologinė Chirurgija
6449 So. Pulaski Road (Crawford Medical Building) Tel. LU 5-6446
Priima ligonius pagal susitarimą.
Jei neatsiliepia, skambinti 374-8012

DR. C. K. BOBELIS
INKSTŲ IR ŠLAPUMO TAKŲ CHIRURGIJA
Tel. — 695-0533
FOX VALLEY MEDICAL CENTER
860 Summit Street
Route 58 — Elgin, Illinois

Tel. ofiso HE 4-5849, rez. 388-2233
DR. PETER T. BRAZIS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
2434 West 71st Street
Val. pirm., ketv. 1 iki 7 popiet, antrad., penkt. 1-5, treč. ir šešt. tik susitarus

Dr. Ant. Rudoko kabinetą perėmė
DR. EDMUND E. CIARA
OPTOMETRISTAS
2709 West 51st Street
TEL. GR 6-2400
Val. pagal susitarimą: pirmad. ir ketv. 1—4 ir 7—9; antrad. ir penktad. 10—4, šeštad. 10—3 val.

Ofs. tel. 735-4477 Rez. PR 8-6960
DR. E. DECKYS
GYDYTOJA IR CHIRURGĖ
Specialybė — Nervų ir Emocinės Ligos
CRAWFORD MEDICAL BUILDING
6449 So. Pulaski Road
Valandos pagal susitarimą

Rezid. tel. — GI 8-0873
DR. W. M. EISIN-EISINAS
AKUŠERIJA IR MOTERŲ LIGOS
GINEKOLOGINĖ CHIRURGIJA
6132 So., Kedzie Ave., WA 5-2670
Valandos pagal susitarimą. Jei neatsiliepia, skambinti: MI 3-0001.

Tel. — BE 3-5893
DR. A. B. GLEVECKAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
Specialybė Akių Ligos
3907 West 103rd Street
Valandos pagal susitarimą

Ofiso telef. PR 8-2220
DR. JANINA JAKŠEVIČIUS
JOKŠA
VAIKŲ LIGOS
2656 West 63rd Street
Pirmad., antrad., ketvirtad. ir penkt. nuo 12 iki 3 val. ir nuo 5 iki 8 val. vak., šeštad. nuo 1 iki 4 val.

Ofs. PO 7-6000 Rez. GA 3-7278
DR. A. JENKINS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
3844 West 63rd Street
Val.: kasdien nuo 1—4 p. p. ir 6 iki 8 v. Trečiad. ir šeštad. uždaryta

Visi telefonai 652-1381
DR. F. V. KAUNAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
1407 So. 49th Court, Cicero
Val. kasdien 10-12 ir 4-7. Trečiad ir šeštad. tik susitarus

Tel. ofiso ir buto OLympic 2-4159
DR. P. KISIELIUS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
1443 So. 50th Avenue, Cicero
Kasdien 1-3 val. ir 6-8 val. vak. Išskyrus trečiadienius. Šeštadieniais 12 iki 4 val. popiet

DR. RAIMUNDAS BLAŽYS
DANTISTAS
1007 Curtiss Street
Downers Grove, Ill. 60515
Valandos pagal susitarimą.
Tel. — 968-0045

DR. REGINALD CIENKUS
TEL. — 788-3980
GYDYTOJAS CHIROPRAKTIKAS
6230 W. Cermak Rd., Berwyn, Ill.
Pirmad., Antrad., Ketv. ir Penktad. 9 val. ryto iki 12 val. dieną ir nuo 2 val. popiet iki 8 val. vakaro. Šeštadieniais 8:30 iki 12 val. dieną.
Emergency tel. — 788-3981

Tel. REliance 5-1811
DR. WALTER J. KIRSTUK
(Lietuvis gydytojas)
3925 West 59th Street
Val.: pirmad., antrad., ketvirtad ir penktad. nuo 12-4 val. p. p. 6-8 val. vak. šeštad. 12-2 val. p. p. trečiad. uždaryta.

DR. IRENA KURAS
GYDYTOJA IR CHIRURGĖ
KŪDIKIŲ IR VAIKŲ LIGŲ SPECIALISTĖ
MEDICAL BUILDING
7156 South Western Avenue
Valandos: Kasdien nuo 10 val. ryto iki 1 val. popiet
Ofiso telef. RE 7-1168
Rezid. telef. 239-2919

Ofiso HE 4-1818 Rez. PR 6-9801
DR. J. MEŠKAUSKAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
SPECIALYBĖ VIDAUS LIGOS
2454 West 71st Street
(71-os ir Campbell Ave. kampas)
Val.: pirmad., antrad., ketv. ir penkt. nuo 3 iki 7 val. p. p.
Tik susitarus

Tel. — 282-4422
DR. ROMAS PETKUS
AKIŲ LIGOS — CHIRURGIJA
Ofisai:
111 N. WABASH AVE.
4200 N. CENTRAL AVE.
Valandos pagal susitarimą

DR. FRANK PLEČKAS
OPTOMETRISTAS
(Kalba lietuviškai)
2618 W. 71st St. — Tel. 737-5149
Tikrina akis. Pritaiko akinius ir "contact lenses".
Val. pagal susitarimą. Uždaryta treč.

DR. LEONAS SEIBUTIS
INKSTŲ, PŪSLĖS IR PROSTATOS CHIRURGIJA
2656 W. 63rd Street
Val. antrad. nuo 1-4 popiet ir ketv. nuo 5-7 vakare
Ofiso tel. 776-2880; rez. 448-5545

DR. J. J. SIMONAITIS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
Adresas: 4255 W. 63rd Street
Ofiso tel. RE 5-4410
Rezid. GR 6-0617
Valandos: pirm. ir ketv. nuo 1 val. iki 3 val. p. p. ir nuo 7 iki 9 v. vak. antr. ir penkt. nuo 1-3 val. p. p. ir vakarais pagal susitarimą.

DR. VYT. TAURAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
Bendra praktika ir moterų ligos
Ofisas ir rez. 2652 W. 59th St.
Tel. PRospect 8-1223
Ofiso val.: Pirm., antr., treč. ir penkt. nuo 2 iki 4 val. ir nuo 6 iki 8 v. v. šeštad. 2-4 val. popiet ir kitu laiku pagal susitarimą.

Ofiso tel. HE 4-2123. Namų GI 8-6195
DR. V. TUMASONIS
CHIRURGAS
2454 West 71st Street
Val.: pirm., antrad., ketv. ir penktad. 2-5 ir 6-7 — iš anksto susitarus

Tel. PRospect 6-9400
DR. ONA VAŠKEVIČIUS
(VAŠKAS)
GYDYTOJA IR CHIRURGĖ
6648 So. Albany
Val.: Pirmad. 6-8 p. p. antrad. 2-5 p. p. penktad. ir šeštad. 2-4 p. p. Kitom dienom tik skubiu reikalu susitarus.

Tel. Ofiso PR 6-6446
DR. F. C. WINSKUNAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
3107 West 71st Street
Valandos: 1-6 val. popiet.
Treč. ir šeštad. pagal susitarimą

DR. PETRAS ZLIOBA
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
6449 So. Pulaski Road
Ofiso tel. 767-2141; namų 636-4850
Val.: pirm. antr. ketv. 2-5 ir 6-8, penktad. 2-5. Šešt. pagal susitarimą.

Juozą Brazaitį atsisveikinant

Susirinkom atsisveikinti žmogų, labai išskirtiną, bet neatskiriamą nuo tautos, jos rūpesčių ir reikalų. Neatskiriamą ir nuo tos generacijos, išaugusios nepriklausomoj Lietuvoj — tų daugiadarbių, kurie brandžiai reiškėsi akademinėj plotmėj ir bėgamųjų visuomeninių reikalų baruose. Toje rikiuotėje velionis nekėlė savo vėliavos, nesiveržė priekin ir kitų nerikiavo. O tačiau, nejučiomis, rikiavosi pagal jį kiti ir iš jo mokėsi. Savęs nelaikė vadu, o juo buvo — intelektualiniu, kultūriniu, moraliniu.

Kuo jis išsiskyrė iš kitų, tai savo **idealistiniu realizmu:** gebėjo taikliau įžvelgti laiko reikalavimus, pramatyti uždavinius ir juos konkretizuoti. Nesižvalgė perdaug ateitin: "Daryk kas svarbu dabar! Daryk pats, jei kiti nedaro!" Ir imdavosi įvairių darbų, neraginamas ir neprašomas; neatsisakė, prašomas bei pavedamas. Pasiėmęs uždavinį, neskaičiavo laiko, nei jėgų. Taip darė ir po pirmojo širdies smūgio, kada tų jėgų taip maža beliko. Darbą atlikdavo kaip retai kas — brandžiai, įžvalgiai, taikliai, buvo iš tų, kurie vartoja nedaug žodžių, bet pasako daug.

Kas jį magino ir įkvėpdavo, tai tas gyvai pajaustas dabarties reikalas; reikalas, susietas su tauta, su visuomene, su jos gyvybiniais rūpesčiais. Tokie rūpesčiai jam visad buvo aukščiau asmens. Tas principas, kad asmuo tarnauja reikalui, bendram reikalui, iš tikrųjų reiškė tarnavimą žmonėms — savo broliams. Ši tarnyba buvo giliai susieta su kitu principu: užmiršk dėl kitų save, nebijok, jei reikia, rizikuoti net savo gyvybe!

Šį velionio bruožą negali pavadinti kitaip, kaip **visuomenine herojika**, paženklinta didele ištverme, kantrybe, auka. Nekalbėdavo apie savo darbus, kurių gausa visada jį slėgė. Neprisimindavo nemigo naktų, nuovargio, išsisėmimo, o ypač skausmo. Visa tai slėpė net nuo artimiausių savo draugų. Slėpė patarnavimus kūrybos žmonėms, visuomenės ir politikos atstovams bei institucijoms. Nepasirašydavo dažnai nė savo straipsnių ar leidinių. Kartą XX Amžiaus kolektyvas nustebo, kai skelbiant Katalikų mokslo akademijos naujai išrinktus narius akademikus, iškrito Brazaičio (tada Ambrazevičiaus) pavardė. Pasirodo, tuo sykiu jis pagavo rankraštį ir išbraukė save. Kiek tokių atvejų yra buvę čia, Amerikoj! Jis nepraleido savo pavardės viešumon, gavęs Šalkauskio vardo ateitininkų premiją; uždraudė prisiminti spaudoj jo 60-tąsias sukaktis... Darėsi savotiškas (draugų akimis, bereikalingai) **visuomeninis anonimas.**

Ir čia matome tą patį bruožą: asmuo nesvarbu; nesvarbu jo vardas. Svarbu, kad atliktas darbas, o tai nėra nuopelnas, tik pareiga. Sunku būdavo suprasti, kodėl šia prasme jis toks jautrus, toks kietas, taip neperkalbamas. Už to viso, aišku, slėpėsi gilesni motyvai, gal ne tiek asmeniški, kiek visuomeniški. Jam krisdavo į akis per didelis tautiečių pasinešimas (sustiprintas šio krašto įtakų) ieškoti asmeninių garbių, garsintis savais darbais bei nuopelnais, minėti savus (net nereguliarius) jubiliejus. Jis nėjo viešumon stabdyti tų dalykų, nors, dirbdamas spaudoj ir vartodamas taiklų žodį, būtų galėjęs. Pasirinko kitą — retesnį kelią, būtent — pats to viso vengti. Antras motyvas buvo gal šis. Jis gi buvo sūduvis ir gerai žinojo, gal ir savyje jautė, kaip jautru ir svarbu asmeninis prestižas, noras prasiveržti priekin, pastanga save statyti pirm kitų.

Kartą jis atkreipė dėmesį: žiūrėk, sako, vysk. P. Būčys atsiminimuose pernelyg save menkina, lyg norėdamas užgniaužti slypintį savyje sūduvinį pranašumo bei išdidumo sfinksą. Kitas pavyzdys buvo Jurgis Matulaitis, gal pats didžiausias visuomeninis anonimas gausioje ir šakotoje anų laikų mūsų veikloje. Trečias iš sūduvių, kuris dengė save nuo viešumos, nepasirašinėjo straipsnių (išskyrus profesinius — akademinius), neleido skelbti spaudoj savo nuotraukų, buvo jo mokytojas filosofas Pranas Kuraitis. Brazaitis turėjo nuostabių pavyzdžių iš pačių sūduvių, kaip galima, kaip reikia užmiršti savo asmenį viešajame darbe.

Kaip anie — minėtieji, taip ir velionis buvo moralistas ir reformistas. Tas bruožas reiškėsi ne tik asmeninėj laikysenoj, bet buvo stipriai jaučiamas jo publicistinėj bei visuomeninėj veikloj. Reikėdavo tik įsiskaityti, kaip jis savo apžvalgose iškelia dvigubos moralės klastingumą, kaip subtiliai šachuoja amerikinės, sovietinės arba UNO politikos ėjimus šia prasme. Jam rodėsi, kad čia slypi didžioji pasaulinės politikos niekšybė, o dėl to kenčia prievartą bei pavergimą visa eilė mažųjų Europos tautų. A. Soženicinas neseniai yra pareiškęs: Kas priima prievartą kaip principą, tas neišvengiamai turi vartoti melą kaip metodą. Brazaitis tai kėlė gana seniai ir nuolat, nuolat tai pabrėžė. Dėl to ir kova už laisvę, kova prieš prievartą jam buvo ne vien politinis reikalas.

Buvo jis kovos žmogus — subtilus, patvarus, taiklus ir gilus. Jeigu ieškotume pavyzdžių svetur, artimų jo tipui, šiame pokaryje rastume gal tris: italų Gaspari, vokiečių Adenauerį ir prancūzų Schumaną. Tai principų žmonės, krikščioniško idealizmo ir valstybinio realizmo derintojai, žmonės garbingi ir ryžtingi, išlikę su aureole net ir toj vadinamoj nešvarioj politikoj.

Brazaitis atėjo politikon, vedamas ne **Will power**, bet kaip pedagogas, akademikas, kultūros žmogus. Kaip tyliai atėjo, draugų ir dramatiškos padėties skatinamas, taip tyliai iš jos ir traukėsi. Traukėsi dėl to, kad jo dvasia, jo moralinė sąranga vis dėlto netilpo šioj srity. Jis buvo per didelis perfekcionistas ir moralistas, kad nenusiviltų ir nepajustų beprasmybės. Traukėsi iš konkrečios politikos, bet nesitraukė iš kovos lauko: gynė ir toliau teisę, laisvę, teisingumą ir garbingumą; demaskavo tariamu gėriu ar sanbūviu dengiamas niekšybes. Daug kam ir daug kur jis nepritarė ir iš saviškių, konkrečios politikos požiūriais, tačiau niekad ir prieš nieką nėjo pasisakyti viešumoj. Jei kuo nusidėjo Dievui, vieno jo bičiulio žodžiais, tai pernelyg didele, besąlygine ištikimybe kovos draugams.

Prof. Juozas Brazaitis — visuomenininkas kalba viename bendruomeniniam susibūrime. Nuotr. V. Maželio

Moralinė jo asmenybė ir aukštas kultūrinių vertybių suvokimas darė jį traukliu daugeliui, bet ypač kūrybos ir kultūros žmonėms. Daug kas ieškojo jo patarimo, pasitikrinimo, talkos, ir jis niekam šito neatsakė. Ne vieną išvedė priekin menų scenoje, literatūroje, publicistikoje, visuomeniniame darbe. Ne vieną žavėjo ir iš kitataučių, studijuodamas kitados Bonnoje, vėliau dirbdamas Vokietijoj, o ir čia Amerikoje. Negaliu užmiršti Edzard Schaper, tada Vokietijoj dar mažai žinomo iš Estijos pasitraukusio talentingo vyro, kuris nūnai yra vienas garsiausių vokiečių literatūroje rašytojų. Užteko jiedviem susitikti keletą kartų, ir Shaper įsijungė į kovą už baltiečių reikalus ir ligi pastarųjų laikų liko artimas Brazaičio bičiulis. Įsivaizduoju, koks skausmas palies tą didelį talentą, kai jį pasieks žinia, kad jo mielasis Joseph yra miręs.

Skausmas nudiegia ir daugelį jo draugų, gerbėjų, šeimos artimųjų. Bet tokia visų dalia ir Viešpaties valia. Jis atliko, ką turėjo atlikti, su kaupu, nors dar būtų galėjęs daugiau atlikti. Kai kuriem draugam sakydavo: "Nesekit manim!" Ir vieną sykį praslydo jam žodis: "Darbu norėjau užmušti skausmą!" Norėjo ir mirti po pirmojo širdies smūgio, kad niekam nebūtų našta. Po antro, trečio smūgio, laukdamas paskutiniojo, prašė palaidoti jį be kalbų, be gėlių, be vainikų, nestatyti paminklo. Ir čia norėjo likti anonimas, kaip ir buvo visą gyvenimą.

Nors buvo realistas — dabartininkas, bet jį veikė — žavėjo ypač du artimos praeities didieji idealistai. Vienas jų buvo jo parapijietis, marijampoliškis, labai anksti jį sužavėjęs, — tai Jurgis Matulaitis; buvo ketinęs net jungtis į matulaitinę bendruomenę. Kažkas matulaitiško jame liko, ruseno ir alsavo, — nesakytume, kol kas, kažkas šventa. Bet žmogus, kuris jį labiausiai pažino, o vėliau apleido, kartą prasitarė: "Šis vyras tikrai šventas". Matulaitį skaidrino fizinė kančia ir toji dvasinė skaistykla, kurią turėjo praeiti Vilniuje. Brazaitis kelialika pastarųjų metų buvo ir fizinis ir dvasinis kankinys, kaip Jobas. Tik pastarasis galėjo net pačiam Dievui ir draugam skųstis, o Brazaitis bent jau draugam niekad nėra skundęsis.

Šalia matulaitinio, rastume jame ir šalkauskinio žavesio. Šį pastarąjį jis laikė didžiausiu mūsų tautos švyturiu. Štai jo paties žodžiai:

"Šalkauskis didžiausias savo intelektu; didžiausias savo vizija į idealinę tautos ateitį; didžiausias savo skausmu dėl trijų milijonų; didžiausias savo įtaka to meto intelektualiniam sluoksniam; didžiausias iš tų, kuriuose tobuliausiai realizuotas pilnutinio žmogaus idealas... Šalkauskis mano akyse yra iš tų, kurie statomi ant altoriaus ir kyla kaip gotiko linija" (Aidai 1971, Nr. 10, 451).

Jisai, kaip ir Šalkauskis, buvo orus, santūrus, šiltas ir labai pagarbus kiekvienam asmeniui. Kaip ir Šalkauskis, savo veikloj derino vertybes, balansavo priešybes, žvalgė tautos reikalus ir jos kultūros barus plačiai ir giliai. Reiškėsi drąsiai, kur buvo gyvybiniai — esminiai reikalai, ir vartojo švelnią, labai pasvertą formą ir iškristalizuotą žodį.

Kai ieškai panašybių ar palyginimų, galėtum sakyti, kad velionis buvo vaižgantinis Mykoliukas, arės mūsų tautos dirvonus tyliai, kantriai ir patvariai. Jis buvo ir kaip tas V. Mykolaičio-Putino paskutiniųjų dienų balsas, šaukiąs prieš prievartą už milijonus gyvųjų ir mirusiųjų; balsas, išreikštas dviem eilėraščiais — Vivos plango ir Mortuos voco — kuriuos velionis pats įskaitė dideliu įsijautimu į juostelę, daug kartų klausėsi ir kitiems duodavo klausytis. Pats gyvųjų neplakė, tik iš jų laukė daugiau darbo, aukos ir kovos. Jis šaukėsi mirusiųjų, ypač tų dviejų didžiųjų, kuriuos laikė gotikos žmonėmis.

Nūnai jis pats rikiuojasi į eilę tų, kuriuos šauksime savo skausme ir savo aukos bei kovos kelyje. Jis bus tarp tų, kurių pasigesime; tarp tų, kuriuos juo toliau, juo dažniau minėsime ir cituosime.

Šioj vietoj, paskutinio atsisveikinimo momentu, prieš prašydami gerąjį Dievą jam amžinos šviesos bei ramybės, pirmiausia giliu nuoširdumu padėkokime visų Kūrėjui už dar vieną mūsų tautai duotą švyturį.

STASYS YLA

Prof. Juozas Brazaitis — literatas mokslininkas su poetu Bernardu Brazdžioniu. Nuotr. V. Maželio

Iš Bairono poezijos

SUDIEV!
(Iš "Šeimyninių eilių")

Lik sveika, ir gal jau niekad
Nebesimatysim mes!
Bet, neatlaidžioji, niekad
Aš nepyksiu ant tavęs.

Jei atverčiau tau šią širdį,
Į kurią dažnai glaudeis,
Ir saldžiai nurimt galėjai,
Ko nūn nė naktis neleis!

Jei šią širdį pamatytum
Su karščiausiu jos jausmu,
Tad suprastum: Kam atstūmiau,
Kam daviau jai tiek skausmų.

Vis man plaks širdis tavoji,
Kaip ir mano, per kančias,
Ir kankins mintis skaudžioji:
Nebesimatysim mes?

Už brangaus žmogaus mirimą
Šitie žodžiai skaudesni,
Nes kas rytą mes pabusim
Savo lovose vieni.

Gal tu guosies mūs mergytės
Tariamais pirmais garsais,
Gal ją mokysi tart "tėte",
Nors pas ją jis neateis?

Kai veidely jos išvysi
Menančias mane žymes,
Gal širdy sukils tau jausmas,
Skirtas dar ir dėl manęs.

Tu žinai, kaipgi ne kartą
Aš ėjau klaidžiais keliais,
Bet visa viltis, kur eitum,
Su tavim, brangioji, eis.

Gal nedaug tau reikš tie žodžiai,
Juk aš vienas juos tariu,
Bet minčių jau sulaikyti
Valios žąslais negaliu.

Tai sudievu! Nematysiu
Man brangių žmonių daugiau,
Vienas, liūdnas ir parblokštas, —
Nė numirt nebus sunkiau!

ANT BABILONO KRANTŲ
(Iš "Hebrajiškų melodijų")

Mūs karčios ašaros tekėjo
Į Babilono sravinčias bangas,
Ir minėm, kaip mūs užmušėjai
Užkopė švento Salemo angas,
Ir bėgt mūs dukterys turėjo,
Lyg kaimenė, vaikoma po lankas.

Ir kai tie vandenys pro mus bangavo,
Laisvai į tolį plaukdami,
Džiugiai dainuot mums liepė savo
Dainas... Bet nesulauks to svetimi!
Tegul nudžiūs ranka to, kurs užgavo
Stygas, palinksmint priešą širdimi!

Ir kabo mūsų arfos medy,
Kai mūsų šventykla jau sutepta,
Ir su mumis drauge jos gedi
Lyg mums primindamos slapta:
Te priešo, kurs mus į nelaisvę vedė,
Džiugi giesmė nelinksmins niekada.

SONETAS ŠILJONUI
(Iš "Šiljono kalinio")

Laisvos Minties Dvasia nemarioji!
Kalėjimuos šviesiausia, Laisve, tu esi!
Nes tik tenai tu širdy spinduliuoji,
Širdy, kurią valdo tavo meilė šviesi.

Ir kai tavo vaikus kausto grandinės,
Grandinės ir drėgnų mūrų tamsa,
Laimi jų žemė kankinystės narsa,
Laisvės gandą neša vėjų lenktynės.

Šiljone! Tavo kalėjimas lyg šventovė,
Tavo grindys lyg velėna šventa,
Kurias Bonivardas minti neliovė,

Kol liko grindiny pėda įspausta...
Ir dabar kaip paminklas tu stovi,
Kaip Laisvės šauksmo į dangų vieta.

Vertė A. TYRUOLIS

Lordas Baironas (George Gordon Lord Byron, 1788-1824), nuo kurio mirties šįmet suejo 150 metų, savo įtaigia ir maištinga poezija sukrėtė visą XIX amžių. Lordo titulą buvo paveldėjęs iš savo prosenelio. Po nelaimingų vedybų 1816 paliko gimtąją Angliją ir daugiausia gyveno Italijoj. Karštas asmens ir tautų laisvės propaguotojas. 1824 m. išvyko kovoti už Graikijos laisvę prieš turkus ir mirė, persišaldęs jūroj. Jo pavyzdys uždegė Adomą Mickevičių ir kitus kovoti už Lietuvos laisvę. Jo poezija romantinių polėkių, nerami, atviro išsisakymo (pvz. čia duotas Sudiev, kurį rašęs, ašarom krintant ant popieriaus), linkusi į satyrą, dramines poemas. Žymiausias kūrinys "Child Harold pilgrimage", poetinis kelionių pavaizdavimas. A. Š.

KOLUPAILOS MONOGRAFIJA

(Atkelta iš 3 pusl.)

iki vakarienės. Po vakarienės vėl darbas iki vidurnakčio. Atostogas išnaudodavo mokslinėms kelionėms. Kasdien pėsčias vaikščiodavo į darbą, į Kauną arba į Linksmakalnį, kartais net po du kartus. Tai buvo jo fizinė mankšta. Dirbdamas prie rašomojo stalo, kartais klausydavosi geros radijo muzikos. Retkarčiais nuvykdavo į operą arba į dramos vaidinimą. Ant savo rašomojo stalo visada turėdavo vaisių ir truputį šokolado. Labai mėgdavo skaityti knygas. Dar viena jo poilsio ir išsiblaškymosi priemonė — tai pomėgis fotografuoti. Sunegalavęs, nepasiduodavo ligai, tik vėliau Amerikoje, žmonos prašomos, kasmet nueidavo sveikatos patikrinti. Jis sakydavo gydytojui: "Aš sveikas, daktare, tik žmona atsiuntė mane pas Jus". Ir dar pabardavo gydytoją, kam jis rūkąs, ir patardavo daugiau vaikščioti, kad išliktų sveikas, kaip jis pats štai esąs. Jei jau tekdavo naudotis vaistais, tai imdavo juos mažesniais kiekiais, negu būdavo prirašyta, arba ir visai to ėmimo išvengdavo. (116 psl.).

Kolupailai buvo vaišingi šeimininkai ir mėgdavo priimti pasikviestus ar šiaip jau apsilankius svečius.

Paskutinę nepriklausomos Lietuvos dieną V. D. universitete prof. Kolupaila trumpai prisiminė, rašydamas apie savo pažintus žymiuosius ateitininkus. Jis rašė:

"Negaliu užmiršti vieno tragiško įvykio. 1940 metų birželio 15 dieną technikos fakultete buvo eilinis diplominių projektų gynimas. Į mūsų posėdį netikėtai atėjo dr. Dielininkaitis (teologijos-filosofijos fakulteto vyr. asistentas ir, "XX Amžiaus" redakcinio kolektyvo narys, po mėnesio bolševikų suimtas, Red.) ir patylomis pasakė, kad turime naują ministrų kabinetą su generolu Raštikiu priešaky (Maskvai pasipriešinus, jam neteko eiti tų pareigų, Red.). Jis buvo nepaprastai susijaudinęs, jam atrodė, kad pradeda giedrėti apsiniaukęs Lietuvos dangus. Deja, tai buvo tik optimisto svajonės: kai pasibaigė mūsų posėdis, rusų tankai jau girgždėjo Kauno gatvėmis" (132 psl.).

(Bus daugiau)

* Pamokslas Angelų Karalienės liet. par. bažnyčioj 1974. XII. 2, pakartotas Putnamo seselių koplyčioj.

Dvi moterų dailės parodos Chicagoje

A. ZAILSKAITĖ

Šią savaitę kelionė į Jaunimo centrą dvigubai naudinga: vyksta ne viena, bet dvi dailės parodos: Lietuvių moterų dailininkių draugijos (naujojoj Čiurlionio galerijoj) ir Eleonoros Marčiulionienės keramikos dailės paroda (senojoj Čiurlionio galerijoj).

Lietuvių moterų dailininkių draugijos parodą sudaro 23-jų dalyvių darbai. Technika įvairiausia: akrilika, keramika, emaliai, audiniai, siuviniai, rašalas, ofortai, aliejai, spalvoti pieštukai, akvarelės, litografija.

Vaikščiojant po parodą, jos eksponatai įvairiai nuteikia: iš tolo žiūrint, paroda labai spalvinga ne tik technikos bei temų įvairumu, bet tiesiog pačiomis spalvomis. Aliejinė ir akrilikos tapyba linksta į konkretesnes išraiškos formas, o siužetai imtinai organiški. Tačiau čia tuoj pat peršasi dvi išimtys: Vandos Aleknienės dvimačio ploto abstraktus išsvėrimas ("Žalia banga") ir Reginos Jautokaitės serija, simbolinės temos iš Wagnerio operų. Operų temos yra suprastintos į savo paprasčiausius simbolius formos, spalvos ir balanso atžvilgiu. Iš parodos savo tematika išsiskiria Zitos Sodeikienės siurrealizmas: berods, iš modalinės, lyg mozaikinės savo ankstesnių darbų formos dabar jos darbuose matyti kitokių ryšių ieškojimas tarp kitokio pobūdžio elementų.

Neįprastas technikos junginys buvo Vandos Balukienės akrilika originalaus lino audinyje. Čia akriliniais dažais buvo išdažytas audinio raštas, kompozicijoje pabrėžiant audėjos meną.

Daug kam yra gerai pažįstama Giedrės Žumbakienės emalių kūryba. Dabar ji pereina į grafiką, kur pagrindinę savo mintį perduoda jau ne spalva, o linija bei tonais.

Trys dailininkės išstatė "drobinių kūrinių". Įdomūs buvo Danos Prusis drobiniai reljefai: veidas lyg slepiamas rankutės ir didžiulis torso. Janinos Marks gobelenas "Šešios gracijos" pasižymėjo itin švariu atlikimu, figūrų stiprumu ir spalvų sodrumu, o Ramintos Lapšienės macrame ir siuvinėtos kompozicijos buvo kūrybingai sumanytos ir kruopščiai atliktos.

Jei nuo šios įvairios, įdomios parodos galėsite atsitraukti, dar keliom valandom pririš jus Eleonoros Marčiulionienės keramikos dailės paroda. Pirmutinis įspūdis, įėjus šios parodos pažiūrėti, bus, kaip ir dailininkių parodoj, spalvingumas. O stebint parodą, juntama, jog dailininkė nepaprastu tikslumu pagauna kiekvieno savo siužeto esmę ir moka ją apipavidalinti keramikoje.

Žinoma, vien darbų skaičius (95), kurių daugiau kaip du trečdaliai jau buvo parduoti iki praėjusio sekmadienio vakaro, nelemia, kad kiekvienas jų gali būti gilaus meninio pergyvenimo išdava. Tačiau didžioji dauguma eksponatų yra išskirtinai originalūs, visi labai tiksliai įforminti.

Buvo išstatyti taipgi keli keramikiniai paveikslai. Didžiausią įspūdį, bent man, padarė "Gieda gaidelis". Šis paveikslas savo ryškiai raudonom, oranžinėm, geltonom spalvom, nors ir neturėdamas įprastųjų "lietuviškų motyvų", tiesiog dvelkė "lietuviškumu".

Labai įdomiai nuteikė "Natiurmortas". Trys vaisiai, lyg užkerėti, laikosi pakibę virš dubens, kuriame jie turėtų gulėti. Neeilinis buvo priėjimas prie Eglės temos: ji vaizduojama raudanti, apsikabinusi medžius, kuriais pavirto jos vaikai. Eleonoros Marčiulionienės šviežias žvilgsnis į senas temas matomas ir kūrinyje. "Motina su vaikais". Čia ne trafaretinė madonos idilė. Skulptūros spalva šaltai žalia, motina dar nesena, guvi. Už jos plačių sijonų ir ant rankų keturi žvalūs vaikai, o ji už juos visus gudresnė.

Didžiausią dėmesį, tur būt, patraukia žvakidės. Jos yra didelės, lyg pilys arba tropiniai augalai, tuščiavidurės ir su šakom žvakėm įstatyti. Vazos yra taip sukombinuotos, kad jos nė nereikalauja skintų gėlių puošmens: jos aprūpintos "dangčiais", papuoštais vešliom keramikinėm gėlėm.

Abi šios parodos tiesiog "sprogsta" gyvybe, džiaugsmu, kūryba. Šiuo metu, kai ne tik oras bet ir gyvenamos nuotaikos vis dažniau ir dažniau niūrėja ir gąla, tokių parodų aplankymas yra lyg iškyla į vasaros gamtą.

E. Marčiulionienė — Gieda gaidelis (keramika)

Iš parodos Jaunimo centre, Chicagoje, gruodžio 7-15 d.

MŪSŲ KALBA

RED. DR. PR. SKARDŽIUS

Kalbiniai svaičiojimai

Kaip kitur, taip ir mūsų tarpe vis pasitaiko vadinamųjų liaudies etimologų, kurie, nesivaržydami jokia faktine žodžių interpretacija, jų istorija bei garsų dėsniais, bet vadovaudamiesi savo palaida fantazija, mėgina kitų kalbų žodžius aiškinti visai įnoringai, neva lietuviškai. Štai XIX a. pabaigoje kai kurie aušrininkai *artistą* vadino *daidaliu, muziejų — krautuve* ir kt.; jiems ir *Roma* atrodė kilusi iš *romyti*, vok. *Koeln* — iš *kelnių* ir tt. Nepriklausomybės laikais vienas žemaitis, Pranas Butkus, aiškino, kad *Kretinga* esanti kilusi iš *kreta-linga*. O šiame krašte vienas žymus mūsų dvasininkas tarė *bažnyčią* esant sudaryta iš *bažmo* "daugybė, aibė". Ir tt.

Bet visus šios rūšies etimologus pralenkia Česlovas Gedgaudas, 1972 m. išleidęs didelio formato knygą *Mūsų praeities beieškant*. Čia jis paberia visą eilę mandrybių; pvz. vok. *Muetze* esanti mūsų *maučia* (t. y. "vilnonė megztinė, užsimaunama po šalmu"; pačių lietuvių tiesiogiai iš vokiečių yra pasiskolinta *mutė*, o latvių — *mice*); ispanų *hidalgo* esąs mūsiškis *gudelga* "gerasis, taurusis, kilmingasis žmogus"; evangelinė *Golgota* — tai *Galgautė* "egzekucijos, galo gavimo vieta"; gotų istorikas *Jordanas* — tai *Girdonis*, graikų istorikas *Tukididas* — *Taučiadydis*, *Apolonas* — *Upelionis*, titanas *Prometėjas* — taučionis *Pramatėjas* ("kuris pramato ateitį") ir kt. Visi šie tariamieji lietuviški "atitikmenys" yra fabrikuote sufabrikuoti ir lietuvių kalboje neturi jokio pagrindo. Tai yra palaidos fantazijos "kūriniai", neparemti jokiais konkrečiais, autentiškais lietuvių kalbos duomenimis bei jų garsų dėsniais, nei natūralia jų reikšmės raida. Štai vienas iš "pačių pirmųjų setyneriopų Dievo titulų" pagal mūsų autorių buvęs arijų *Bhagas* (slavų *Bog*), iš kurio atsiradęs mūsų *Baugas*, kuris užsirūstinęs svaidydavęs žaibus ir griausmais drebindavęs dangų, o iš pastarojo *(Baugo)* vėliau buvusi sudaryta *baugnyčia*, kuri vėliau pavirtusi į *bažnyčią* (Dirva, 1974, Nr. 68). Bet tai tėra tuščias prasimanymas. Sen. ind. *bhagas* "gėrybė, laimė; teikėjas, viešpats" (plg. *bhagati* "teikti, dalyti" iš **bhageti*), slavų *bog* "dievas" (giminingas su sen. indų *bhagas*) dėsningai lietuvių kalboje tegalėtų atliepti **bagas*, taigi jis nieko bendro neturi su mūsų *baugas* "baidyklė, vaiduoklis", *baugus* "bailus, baikštus", o lietuvių *bažnyčia* (latvių *baznica*), kaip visi žinomieji kalbininkai pripažįsta, yra paskolinta iš sen. gudų ar lenkų *božnica*, kur iš senovės po *ž* yra buvęs, bet vėliau išnykęs minkštasis jeras, kilęs iš *j*, ir todėl pirminis *g* čia galėjo išvirsti į *ž*, visai panašiai kaip prieš seną *e* (plg. bog — šauksmininkas *bože* ir kt.).

Šitokius Č. Gedgaudo svaičiojimus gali lengvai pastebėti kiekvienas supratingesnis žmogus, kad ir nebūdamas kalbininkas, ir todėl mūsų žymusis istorikas dr. J. Jakštas savo straipsny *Klaidžiojimas žodžių istorijoje* (Dirva, 1974, Nr. 71) visai teisingai yra pareiškęs kad "Č. G. bravūriškas žodžių darybos aiškinimas, švytėjimas savo originalumu... žadina apmaudą bent kiek nusimanančiam skaitytojui". Šią nuomonę, niekuo rimčiau konkrečiai nepagrįsdamas, pirmas mėgino sukritikuoti Ant. Diržys (Dirva, 1974 Nr. 78), o pats Č. Gedgaudas, pasirinkęs motto Krylovo žodžius "Bėda, kad batus ima siūti kepėjas, o pyragus minkyti batsiuvys", jau drožia iš peties: girdamasis esąs "rimtas kalbininkas" nesivaržydamas teigia, kad "kalbotyros dėsniais" nėra kitokios išeities, kaip pripažinti, kad "bažnyčia atsirado iš bauginyčia, bauginyčia iš Baugo arba sanskritų Bhagas" (Dirva, 1974, Nr. 79). Bet, kaip jau iš dalies minėta, tiek *Baugas*, kuris dirbtinai lyginamas su sen. indų *Bhagas* arba slavų *Bog*, tiek iš jo tariamai sudaryta hibridinė *baugnyčia* (su

(Nukelta į 5 psl.)

Šuns apologija

Lenkų poetas Zbigniew Herbert savo eilėraščių rinkinyje "Daikto metmenys" eilėraštyje "Pirmiausia šuo", nevartodamas skyrybos ženklų, rašo:

Tad prieky eis gerasis šuo
po to tik kiaulė arba asilas
juodoj žolėj pramins takelį
kuriuo aure atslinks žmogus
ir plaštaka geležine užspaus
ant spindinčios kaktos
lašelį baimės.

Įsigilinęs į šį eilėraštį, prisiminiau mūsų akiratininkų ypatingą "meilę" šuniui. Kas skaito žiauriai vėluojantį mėnraštį "Akiračiai", tur būt, pastebėjo išraiškų buldogo snukį antro puslapio kertėje. Šalia jo dedamas ir kandus straipsnelis, kuriame "Akiračiai" papeikia kokio nors žmogaus "šuniską" laikyseną. Kitais žodžiais, šuns atvaizdas šitoje kertėje simbolizuoja blogį.

Modernus poetas Herbertas turi kitokią nuomonę apie šunį. Jam kiekvienas šuo, nežiūrint snukio išvaizdos, kaip nesamoningas ir mirtingas, be to, ištikimas gyvulys, yra arčiau dieviškumo ir gėrio, negu žmogus. Herbertas net vieną savo rinkinį pavadino "Hermes, pies i gwiazda" (Hermes, šuo ir žvaigždė). Minėtame posme jis poetiškai pažymi, kad šuo visuomet į pavojingą nežinomybę eina pirma. (reiškia, nebijo), tik po to seka kiti gyvuliai. Paskiausiai pasirodo kolektyvinis žmogus. Šis padaras, kaip taisyklė, yra bailys. Jis net bijo savo mėnraščio kertėje pasirašyti kandų straipsnį, nukreiptą prieš kitą asmenį.

Gal kada nors ir "Akiračių" redakciniam kolektyvui bus lemta nuo krištolinės, nesuteptos, logiškos kaktos nusibraukti realų baimės lašą? Kol kas jie tik bėgioja kitų išmintais takeliais ir jaudinasi, kai tūlas "šuo" per stipriai užmina ant bolševikinių nuospaudų.

Pr. Visvydas

Šnekos apie gyvenimo rytą ir vidudienį

ALFONSAS NAKAS

Jonas Valaitis. **PRAEITIES APYBRAIŽOS (1900 - 1950)** Leidėjas Kazys Valaitis. Spausdino "Naujienos" Chicagoje 1974 m. Kaina nepažymėta.

*

Jonas Valaitis, pedagogas - gimnazijų direktorius, Baltrušaičio poezijos ir Zoščenkos satyrinių pasakėčių vertėjas, eiliuotų veikaliukų vaikams autorius, šį rudenį debiutavo su stamboka, beveik 300 puslapių atsiminimų knyga "Praeities apybraižomis". Jau tituliniame puslapyje paskelbtos apybraižų datos sako, jog autorius nebėra pirmosios jaunystės vyras, net jeigu savo gyvenimo kelią nuo dvejų ar vienerių amžiaus metų prisimintų. Tikrai, LE 32-rame tome pasitikrinę, randame, jog autorius gimė 1888 metų pradžioje ir netrukus užbaigs 87-sius metus.

Knyga suskirstyta į 12 romėniškais skaitmenimis sužymėtų skyrių. Šitaip turinio lentelėje, knygos gale. O pačioje knygoje net du kartu su skyriais apsirikta, arba tą patį skyriaus skaitmenį pakartojant, arba poskyrį į skyrių paverčiant. Skyrių pavadinimai: Būgnų tiltas, Marijampolės rusų valdžios gimnazijos mokytojai, Laimėjimai, Varšuvoje, Petrograde (Petramiesty), Pirmas didysis karas, Nepriklausomoj Lietuvoj, Klaipėdos krašte, Sugrįžus D. Lietuvon, Tremtinių keliai į vakarus, Pirmieji naujakurio žingsniai Amerikoje, Aidas iš Kremliaus okupuotos ir pavergtos Lietuvos. Skyrių apimtis — nuo kelių dešimčių, iki keliolikos, iki vos kelių puslapių. Daugelio skyrių pavadinimai, kaip matome, labai iškalbūs. Bet, pavyzdžiui, III skyrius (Laimėjimai) nei vardu, nei turiniu savęs nepateisina — jis turėjo būti sujungtas su II skyrium, nes abiejuose apie tų pačių laikų tą pačią Marijampolės gimnaziją kalbama. Poros paskutinių skyrių visiškai nereikėjo, bet apie tai kiek vėliau.

Sakoma (ir tai ne kokių paikuolių, o, regis, net medicinos ekspertų), jog senstelėjęs žmogus geriausiai atsimena tai, kas buvo išgyventa jaunystėje. J. Valaičio apybraižos šį teigimą patvirtina. Patys įdomiausi jo atsiminimai pirmoje knygos pusėje. Ypačiai šiltu jausmu aprašinėjami tėvai, tėviškė, kaimynai. Ryškiai ir vaizdžiai piešiami Marijampolės gimnazijos mokytojai, tiek rusai ir rusintojai, tiek lietuviai ir lietuvintojai. Labai įdomus visas ilgas Varšuvos skyrius, kuris pasižymi ten studijavusių ir šiaip gyvenusių lietuvių pavardžių gausumu. Skaitydamas jauti, kad autorius Varšuvą gerai pažino ir juto jos pulsą. Priešingai su Petrapiliu (autoriaus skliausteliuose be reikalo dar Petramiesčiu pavadintu). Trumpai ten autoriaus būta, trumpai apie jį rašyta, o poskyryje apie šio miesto lietuvius, nors draugijų narių ir šimtiniai skaičiai suminėta, pavardėmis vos keletas beprisiminta.

Vanda Aleknienė — Žvakės mirgesy (akrilika)

Iš parodos Čiurlionio galerijoje, Chicagoj, gruodžio 6-15 d.

Atsiminimai iš pirmojo Pasaulinio karo, nepriklausomos Lietuvos, Klaipėdos krašto ir raudonos bei rudos okupacijų laikotarpio jau nėra tokie įdomūs todėl, kad čia visur, šalia savo paties išgyvenimų, kalbama ir istorijos vadovėlių bei spaudos klišėmis. Kada ir kas išvadavo Klaipėdą, kada ir kaip Trečiasis Reichas su SSSR pasidalino Pabaltiją, kaip Lietuvoje buvo vykdoma sovietizacija ir kas 1941 m. užėmė Kauno radiofoną, šimtus kartų skaitėme kitų raštuose. Atsiminimai vėl sujdomėja, kai X skyriuje autorius palieka tėvynę ir pasileidžia į Vakarus. Dabar vėl jis rašo apie tai, ką pats matė ir išgyveno.

Mano nuomone, ši knyga turėjo užsibaigti 255-tu puslapiu. Pirmiausia, kad tarp 1945 metų pavasario ir 1950-jų (paskutinius metus tik spėjame; atplaukimo į New Yorką datą autorius praleido) vasaros autorius jokių apybraižų ar atsiminimų nebeteikės, staiga peršoka į New Yorką ir, smulkmeniškai aprašęs kelių dienų išgyvenimus, nesėkmingai darbo beieškant, pastato didelį tašką. Ir antra, polemika su kažkokiu nutautusiu, surusėjusiu komunistu Rūškiu užbaigti atsiminimų knygą buvo tikras nesusipratimas.

Knyga iliustruota keturiomis neblogomis nuotraukomis: autoriaus tėvų Marijos ir Pijaus Valaičių, kuriems knyga dedikuojama. giminaičio dr. Juozo Kauko; 1903 m. statyto Valaičių gyvenamo namo; ir autoriaus motinos kapo Sibire, Krasnojarske. Kadangi knyga nebuvo gausiau iliustruota, man regis, dr. Kauko nuotraukos nereikėjo talpinti.

Iš mano čia kritikuoto XI skyriaus, kuriame aprašomi autoriaus pirmieji žingsniai Amerikoje, aišku, jog autorius naudojosi dienoraščiu. Skyrius įdomus ir vaizdus, tik, sakau, jis nebesiderina prie knygos visumos. Jeigu autorius rašė dienoraštį pokarinėje Vokietijoje ir paskui ištisus 25-rius metus Amerikoje, tai, juo naudodamasis, galėtų parašyti labai įdomų antrąjį atsiminimų, arba, jo žodžiu, apybraižų tomą, pradėdamas 1945-siais, ir baigdamas atsiminimų išleidimo metais. Tikimės, kad autorius savo įdomaus ir didelio gyvenimo pavakarį tinkamai išnaudos ir skaitytojus pradžiugins antruoju savo atsiminimų tomu.

Filomena sako...

KAS NETAUPO ATEIČIAI, TAS NEŽIŪRI Į ŠVIESESNĘ IR TINKAMESNĘ GYVENIMĄ.

Socialinis apdraudimas yra per mažas pragyvenimui. Augšti nuošimčiai mokami Chicago Taupymo bendrovės pridėjus prie Social Security, suteiks Jums ramias dienas jūsų senatvėje, 5.25% ant paprastų knygučių, ir iki 7.5% ant certifikatų.

Šį metą Chicago Taupymo bendrovė švenčia Auksinį Jubilėjų ir turi laimėjimui - kelionę į Hawaii, Disneyland, Las Vegas ir daug kitokių laimėjimų. Atsilankykite.

EQUAL HOUSING LENDER

FEDERAL HOME LOAN BANK SYSTEM MEMBER

CHICAGO ★★★★

savings and loan association

6245 south western avenue 476-7575

INSURED

Nauji leidiniai

• *Vacys Kavaliūnas, HESTERA.* Romanas. Aplankas A. Korsakaitės - Sutkuvienės. Išleido Lietuviškos knygos klubas Chicagoje 1974 m. Spausdino "Draugo" spaustuvė. Knyga 222 psl., kaina $4.50, gaunama "Drauge".

Autorius mūsų skaitytojams jau yra gerai pažįstamas: jo romanas "Kalnų giesmė" 1963 m. laimėjo "Draugo" romano konkursą, o 1971 m. autorius vėl tapo "Draugo" konkurso laureatas, parašydamas romaną "Aidai ir šešėliai". Šiuose savo kūriniuose Vacys Kavaliūnas buvo žmogaus jausmų ir jų krizių vaizduotojas.

Čia minimame naujame savo romane "Hesteroje" Vacys Kavaliūnas darosi intymesnis žmogaus vaizduotojas, norėdamas suvokti tą žmogiškos būties paslaptį, kur gyvenimo realybė susitnka su svajone ir stebuklu. Ši knyga nėra koks posūkis Kavaliūno kūryboje. Jos reikėjo laukti jau nuo "Kalnų giesmės" laikų. Ten mes randame sakinį, išreiškiantį šios knygos turinį: "Nuo Siono aukštumos dvelkia ramybė ir tylus susimąstymas".

V. Kavaliūno knygos viršelis, piešta A. Korsakaitės-Sutkuvienės.

Titulinė užsklanda B. Pūkelevičiūtės pasakoj, piešta Kazio Veselkos.

• *KLEMENTINA IR VALENTINA.* Eiliuota pasaka. Parašė *Birutė Pūkelevičiūtė.* Iliustravo *Kazys Veselka.* Išleido "Darna Chicagoje 1974 m. Leidinys spalvotomis iliustracijomis, 36 psl. Kaina $1.50, gaunama ir "Drauge".

Tai vėl naujas to paties formato ir apipavidalinimo knygučių serijos leidinys. Birutė Pūkelevičiūtė, kaip žinome, jų jau yra išleidusi kelias. Visos jos mažųjų skaitytojų yra labai mėgstamos dėl šmaikštaus poetės eiliavimo ir dėl lakių bei linksmų Kazio Veselkos piešinių. "Klementina ir Valentina" dabar išėjo kaip tik pačiu laiku, prieš pat Kalėdas. O tokių knygučių badas yra labiausiai jaučiamas, kai mažajam skaitytojui kalėdinei dovanai reikia surasti dar neskaitytą. Tokią šiemet štai turime. Tai pasaka apie vištytę Klementiną ir žuvytę Valentiną. Bet ten yra ir kitko. Va, kad ir vėžiukas, kuris net žuvytėms yra staigmena:

Bet čia subangavo, susidrumstė jūra,
Ir visos žuvytės nustebę sužiuro —
Vandens burbuliukai ištiško į šalį,
Nes atburzgia greit motorinis laivelis...
Staiga Valentina sušuko: Gi žiū, kas!
Laivelyje sėdi mažytis vėžiukas!..
Balta kepuryte, jūreivio švarku —
Kad net atpažinti vėžiuką sunku:
Tu jį palaikytum dailiu berniuku!
Jau stabdo laivelį ir — šast inkarėlį,
O inkaras tiesiai įsmigo į smėlį.
Subėgo žuvytės ir visos kartu
Vėžiuko laivelį apstojo ratu.

Mariome, kad taip ratu apstos šią knygelę ir mažieji mūsų skaitytojai, radę ją prie eglutės ateinančiose Kalėdose.

• *SKAUTŲ AIDAS, 1974 m. spalio mėn.* Leidžia LSS Tarybos Pirmija. Redaguoja A. Namikienė, 6041 S. Fairfield Ave, Chicago, Ill. 60629. Administruoja A. Orentas, 6842 S. Campbell Ave., Chicago, Ill. 60629. Prenumerata metams $5.00.

Skautiškai veiklai skirtas, gausiai iliustruotas mėnesinis žurnalas.

• *PAMOKSLAI, A serija, Nr. 1 (5), 1974-1975.* Nuo Advento pirmojo sekmadienio iki Gavėnios pradžios. Pamokslus, atspausdintus šiame sąsiuvinyje, paruošė kun. Antanas Valiuška, Phoenix, Arizona. Išleido Amerikos Liet. Romos Katalikų Kunigų Vienybė. Leidinys gaunamas ir už jį atsiskaitoma šiuo adresu: Rev. V. Dabušis, 147 Montgomery Place, Paterson, N. J. 07501.

Kultūrinė kronika

NAUJA ALBINO BARANAUSKO KNYGA

Išeivijos literatūriniam gyvenime vienas spalvingųjų viduriniosios kartos mūsų rašytojų yra Albinas Baranauskas, gimęs 1924 m. Bartininkuose, Vilkaviškio apskr., šiuo metu gyvenąs Waterbury, Conn. Jau pirmajam savo novelių rinkiny "Sniego platumos" (1956) jis užsirekomendavo kaip geras stilistas ir puikus pasakotojas, laimėdamas "Aidų" žurnalo literatūros premiją. Antrąja novelių knyga "Kalvos ir lankos" (1959) Albinas Baranauskas darosi dar meistriškesnis, ypač subtiliame gamtos detalių pešinyje. O jo pirmasis romanas "Karklupėnuose" (1965) laimėjo "Draugo" romano konkursą. Albino Baranausko beletristika yra daugiau šviesiosios gyvenimo pusės vaizduotoja, situacijas ir charakterius paįvairinant lengvo humoro atspalviais. Jisai yra taipgi gana savito braižo poetas. 1965 išleidęs eilėraščių rinkinį "Pasaga ir vyšnios".

Kelerių pastarųjų metų "poilsį" Albinas Baranauskas netrukus nutrauks nauja savo knyga, kurią leidžia Lietuviškos knygos klubas. Knyga vadinsis "Rudenys ir pavasariai; arba Užplynių Pultinevičius namie ir svetur". Tai bus humoristinis pasakojimas apie kapso ūkininko Pultinevičiaus iš Užplynių išgyvenimus, prasidėjusius Lietuvoje ir besitęsiančius Skvireltaune, rytiniame JAV pakraštyje. Vienišas to miestelio gyventojas Pultinevičius, sužinojęs, kad jo žmona yra gyva Lietuvoje, vyksta Chicagon pas savo serganti giminaitį komunistą prašyti, kad jis padėtų jai atvykti Amerikon. Romane humoristiškai atvaizduojama Lietuvos kaimo gyvenimas, karo nuotykiai, nauji pačių lietuvių socialiniai skirtumai, Amerikos miestelio buitis ir viengungio išgyvenimai. Šis kūrinys yra linkęs išsiplėsti į plačią epopėją, susidedančią iš trijų dalių.

Albinas Baranauskas

Dr. Jonas Puzinas

DR. JONUI PUZINUI SKIRTOJI POPIETĖ

Žymiam mūsų istorikui - archeologui, neseniai persikėlusiam gyventi į Chicagą, skirtoji kultūrinė popietė įvyks šį sekmadienį (gruodžio mėn. 15 d.) 3 val. 3 min. Tautiniuose namuos. Apie dr. Joną Puziną kalbės red. Bronius Kviklys. Pats dr. J. Puzinas skaitys paskaitą, aptardamas senuosius lietuvių moterų papuošalus. Salėje taipgi bus archeologinės temos iliustracinė parodėlė. Šį susitikimą su dr. Jonu Puzinu rengia ir visus kviečia Lietuvių moterų federacijos Chicagos klubas ir Tautiniai namai.

DEŠIMTMETIS, KAI NEBETURIME INŽ. ST. KAIRIO

Pirmasis Vliko pirmininkas inž. Steponas Kairys mirė 1964 m. gruodžio 16 d., taigi šiemet jau dešimtos jo mirties metinės. Mirė sulaukęs 86 m. amžiaus. Dar būdamas Šiaulių gimnazijoje, yra buvęs Stasio Šalkauskio ir jo brolio korepetitorius. Šiauliuose buvo vienas iš steigėjų pirmosios lietuvių kuopelės, kurios tikslas skaityti ir skleisti lietuviškus leidinius, mokytis lietuvių kalbos. Mokslus ėjo Petrapilio technologijos institute. Buvo įsitraukęs į priešcaristinę revoliucinę veiklą. 1912-1916 m. dirbo Vilniaus kanalizacijos srity. Suėjęs į konfliktą su vokiečiais, buvo pašalintas ir tada daugiau atsidėjo politinei veiklai.

Dalyvavo Rusijos pavergtų tautų konferencijoje, lietuvių veikėjų pasitarime Lozanoje. Išrinktas į Lietuvos Tarybą. Dalyvavo seimų veikloje. 1923-1938 m. buvo Kauno miesto savivaldybės kanalizacijos ir vandentiekio skyriaus vedėjas. Tą mokslo šaką nuo 1923 m. dėstė Vyt. D. universitete, 1941-1943 buvo fakulteto dekanas. Vokiečių kalintas už priešinimąsi planui imti studentus į darbo tarnybą. Dalyvavo ir spaudoje, ilgametis Vliko darbuotojas. Išspausdinti du jo atsiminimų tomai: Lietuva budo ir Tau, Lietuva.

70 M. NUO J. SAUERVEINO MIRTIES

Dar tebeskambančios dainos — M. Lietuvos himno "Lietuviais esame mes gimę" — autorius Jurgis Sauerveinas mirė 1904 m. gruodžio 16 d. Norvegijos sostinėje, Oslo. Šįmet minime 70-tas jo mirties metines. Mirė būdamas 73 m. amžiaus. Kalbininkas, rašytojas, visuomenininkas. Studijas išėjo Goettingeno, Vienos universitetuose. Buvo išmokęs 30-40 kalbų. Buvo veiklus Mažojoj Lietuvoje, dalyvaudamas lietuvių politiniame bruzdėjime, seimo rinkimuose, organizuodamas lietuvių delegacijas; žadino lietuvius iš tautinio miego straipsniais, brošiūromis, eilėraščiais. Buvo Tilžėje įsteigtos Birutės draugijos pirmininkas.

RAKETĄ NUKREIPS Į SATURNO ŽIEDĄ

Amerikiečiai mokslininkai Pioneer II raketą nukreips į patį Saturno žiedą, mažiau negu 6,000 mylių nuo paties Saturno. Raketa pasieks Saturną 1979 m. rugs. mėnesį.

Kalbiniai svaičiojimai

(Atkelta iš 4 pusl.)

slaviška priesaga *-nyčia)* yra pramanytos, tiesiog sufabrikuotos lytys, kurių lietuvių kalba visai nepažįsta ir kurios pagal tarpusavinius minėtųjų kalbų dėsnius yra neįmanomos. Koks nors rimtesnis kalbininkas tokiais svaičiojimais jau nebepatikės, ir tenka tik apgailestauti, kad šiokių pramonių vis dar pasitaiko mūsų spaudoje. Tai yra beprasmis žygis, kuris nieko bendro neturi su kalbos mokslu ir mums nesudaro jokios garbės.

P. S

ILGIAUSIAI IŠLIEKANTI DOVANA!

Kalėdų dovanoms išleidžiama daug pinigų nežaverčiams daiktams, o kodėl nepasirinkti niekada savo vertės neprarandančių dovanų?

- LIETUVIŲ ENCIKLOPEDIJA, 36 tomai (šios dienos vertė apie $600.00) parduodama tik už $299.00
- VINCO KREVĖS RAŠTAI, 6 tomai (šios dienos vertė apie $60.00) parduodama tik už $25.00
- MŪSŲ LIETUVA. 4 tomai (šios dienos vertė $100.00 parduodama tik už $42.00
- ENCYCLOPEDIA LITUANICA (Lituanistinė Enciklopedija anglų kalba), 6 tomai (šios dienos vertė $200.00) parduodama tik už $120.00

LIETUVIŲ ENCIKLOPEDIJA
395 W. Broadway, P. O. Box 95, So. Boston, Mass. 02127, U.S.A.
Telefonai: darbo metu (617) 268-7730, vakarais (617) 282-2759

PETE'S AUTO REPAIR
Čia daroma Motor tune-up. Motoro, stabdžių, vairo ir automatinių transmisijų remontas. Starteriams ir alternatoriams duodamos ilgalaikės garantijos.
PETRAS PIŠNYS, savininkas
6211-15 S. Damen Ave. Tel. 737-3988

A. TVERAS
LAIKRODŽIAI IR BRANGENYBĖS
Pardavimas ir taisymas
2646 W. 69th St., Tel. REpublic 7-1941

KALĖDINIAI DOVANŲ SIUNTINIAI Į LIETUVĄ

Prieš sudarant dovanų siuntinius savo giminėms Lietuvoje, nepamirškime pasiųsti žemiau išvardintų prekių, kurios ypač ten yra naudingos ir pageidaujamos.

Stora crimplene medžiaga su ornamentais, tinka moterų eilutėms arba suknelėms. 1 jardas kainuoja.	$ 6.00
Lygi crimplene medžiaga suknelėms. 1 jardas.	$ 5.40
Crimplene medžiaga su blizgučiais. 1 jardas. (Crimplene medžiagos galima siųsti iki 8 jardų viename siuntinyje).	$ 7.80
Geriausia vyriškai eilutei angliška medžiaga 3¼ jardo	$50.00
Labai gera eilutei angliška medžiaga, 3¼ jardo.	$43.00
Moterų paltams medžiaga, stora, vilnonė, 3 jardai.	$30.00
Minko kailis moteriškam paltui.	$50.00
Nailono kailis moteriškam paltui. 3 jardai.	$36.00
Vyriški arba moteriški užsisegami megztukai. (Cardigans).	$16.50
Vyriški nailono marškiniai.	$ 9.50
Sulankstomi lietsargiai, labai geri.	$ 8.00
Vilnonės gėlėtos skarelės, arba Cashmilon skarelės su blizgučiais	$ 7.20

Priimame užsakymus: auto mašinų, motociklų, dviračių, televizijos aparatų ir kt. Persiunčiame pinigus dėl tokių prekių, kurias iš čia negalima pasiųsti. Taip pat siūlome pasiųsti arba įsigyti savo naudojimui "Olimpia" rašomąsias mašinėles su lietuvišku šriftu.

Sudarome testamentus, administruojame nuosavybes, persiunčiame palikimus prekėmis arba pinigais į Lietuvą arba kitas šalis.

BALTIC STORES LTD.
(Z. JURAS)
421 Hackney Rd., London, E. 2. England
Telef. 01 739 8734 or 460 2592.

Kiekvieno siuntimo pristatymas garantuotas. Reikalaukite mūsų kainoraščių, nurodykite savo pageidavimus.

WAGNER and SONS
TYPEWRITERS, ADDING MACHINES AND CHECKWRITERS
Nuomoja, Parduoda, Taiso
NAUJOS — NAUDOTOS
Virš 50 metų patikimas jums patarnavimas
5610 S. Pulaski Rd., Chicago
Phone — 581-4111

KONCERTINES YPATINGAS
GITARAS
IR
KANKLES
DARO PAGAL UŽSAKYMĄ
IR
TAISO STYGINIUS MUZIKOS INSTRUMENTUS
KVIRINAS RUNIMAS
4914 W. Cermak Rd.
CICERO, ILL. 60650
Tel. — 652 - 8200

PRANEŠIMAS
TAUPYKITE DABAR
UŽ CERTIFIKATUS MOKAME:
7½% — 4 metų su $1,000, minimum.
6¾% — 30 mėn. su $1,000, minimum.
6½% — 1 metų su $1,000, minimum.
VĖLIAVOS DUODAMOS NEMOKAMAI, PRADĖJUS NAUJĄ taupymo sąskaitą. Gausite vieną amerikietišką ir antrą pagal pasirinkimą su stovu. Kitos dovanos duodamos, sąskaiton įdėjus atitinkamą sumą.
PAS MUS NE VISI TARNAUTOJAI YRA LIETUVIAI, BET KIEKVIENAME SKYRIUJE GALIMA SUSIKALBĖTI LIETUVIŠKAI.
Saint Anthony Savings
1447 S. 49th COURT, CICERO, ILL. 60650 PHONE 656-6330
Joseph F. Gribauskas, Vedėjas
OFFICE HOURS
Daily 9:00 to 5:00; Monday 9:00 to 8:00
Saturday 9:00 to 1:00; Wed. and Sunday Closed
INSURED

STANDARD FEDERAL... FINANCIAL FRIEND OF THE FAMILY
7½% YEARLY CERTIFICATE ACCOUNTS* $5,000 Or More 4 Year Maturity YIELD INCREASES TO 7.90% on interest accumulated for 1 yr.
7% YEARLY CERTIFICATE ACCOUNTS* $1,000 Or More 4 Year Maturity YIELD INCREASES TO 7.35% on interest accumulated for 1 yr.
6¾% YEARLY CERTIFICATE ACCOUNTS* $1,000 Or More 30 Month Maturity YIELD INCREASES TO 7.08% on interest accumulated for 1 yr.
6½% YEARLY CERTIFICATE ACCOUNTS* $1,000 Or More 1 Year Maturity YIELD INCREASES TO 6.81% on interest accumulated for 1 yr.
5¾% YEARLY CERTIFICATE ACCOUNTS* $1,000 Or More 90 Day Maturity YIELD INCREASES TO 6.002% on interest accumulated for 1 yr.
5¼% YEARLY PASSBOOK SAVINGS Interest Paid to Date of Withdrawal YIELD INCREASES TO 5.39% on interest accumulated for 1 yr.
*A substantial interest penalty is required for early withdrawal.
STANDARD FEDERAL SAVINGS
4192 Archer Avenue (at Sacramento)
Chicago, Illinois 60632 — 847-1140

Celebrating our 65th year
Assets over $200,000,000.00
Reserves over $18,000,000.00
Member Federal Savings and Loan Insurance Corporation

REDAGUOJA ST. SEMĖNIENĖ, 6507 S. TROY ST., CHICAGO, ILL. 60629, TELEF. 925—5988

MOTERŲ REKOLEKCIJOS

Z. GALINIENĖ

Lietuvių moterų rekolekcijos įvyko lapkr. 1-3 d. Cenacle Retreat namuose Chicagoje. Jas sumaniai suorganizavo dr. Jonė Meškauskienė ir Aldona Prapuolenytė. Nepaprastai prasmingai pravedė kun. Hermanas Šulcas, svečias iš Brazilijos.

Jo asmeny mes matėm gilaus supratimo ir chrakterio žmogų — tobulą pavyzdį mūsų jaunimui.

Senatvė yra grožis, išmintis...

Kun. Šulcas apžvelgė mus visas ir pradėjo maždaug šiais žodžiais: "Senatvė yra grožis; senatvė yra išmintis; mirtis yra laimė... Gal aš nieko jums jau naujo nebegalėsiu pasakyti, nes jūs jau pakankamai turėjot progos į visus klausimus atsakymą surasti".

Žinoma, mes čia norėjom truputį teisintis, kad nesijaučiam senos ,ir mūsų širdy glūdėjo mintis, kad mūsų išmintis labai vidutiniška, nors mes ir turim atsakymą į veik visus klausimus, bet mirti bijom.. ir atėjom čia ieškot gyvenimo prasmės, labiau suprast Kristų ir užtikrintą gyvenimo tęstinumą po mirties.

Kun. Šulcas mums aiškino, kad mes dabar gyvenam radikalios evoliucijos laike. Viskas keičiasi: bažnyčia, valstybė, tradicijos, mes patys — kyla klausimas, ar Dievas irgi keičiasi? Kaip Jį surasti? kaip Jį pažinti?

Nusižeminimas ir kitos dorybės

Surasime Dievą, tapdami autentišku žmogumi — tikėdami į Kristų, nes Dievas tapo žmogumi Kristaus asmenyje. Kristus priėmė mūsų prigimtį ir visus jos nuobodumus, tik ne aistringus pageidimus. Dievas priėmė žmogaus situaciją: tapo vaiku, gyveno paprastą gyvenimą, dirbo, keliavo, pavargo ir užbaigė savo darbą mirties baimės prakaite ir apleidimo desperacijos šauksme. Tad Dievas yra visur, kur žmogaus gyvenimas yra, bet žmogui Dievas reiškia visa tai, kas nesuprantama, neišaiškinama ir absoliučiai nepasiekiama, bet jaučiama žmogaus dieviškąja dalele — siela. Kristus yra kelias į Dievą. Mums reikia tik tapti tikrais žmonėmis ir įgyvendinti savyje glūdinčias dorybes, kad pasidarytume Dievo malonės verti. Pagaliau, peržengti žmogiškumo ribas ir žengti link begalybės, link Dievo. Dievas mus taip sutvėrė ir parodė kelią aiškiai suprantamais žodžiais Evangelijoj.

Siekdami begalinės tobulybės, mes turim ypač pasistengti suprasti ir įgyvendinti tas egzistenciališkai reikalingas dorybes, kadangi tai yra Dievo neužmirštama malonė — krikščioniško gyvenimo paslaptis. Nusižeminimas, tikėjimas, teisumas, nuoširdumas, pagarba, meilė, draugystė, džiaugsmas, atvirumas, tai aiškiai jaučiamos žmogui dorybės, bet tik viskas priklauso nuo to, kaip mes jas įgyvendinsime.

Evangelija mus moko nusižeminimo — priimti be sąlygų Kristaus logiką, tikėti į tai, ką Kristus mokė ir prižadėjo begyvendamas žemėje. Todėl nepraleiskime vilties, nors ir žemė drebėtų, kalnai griūtų ir upės išsilietų iš savo vagų — Dievas yra su mumis. Jis valdo dangų ir žemę. Nors mirtis yra visiems baisi, bet tikėkim, kad tai yra atgimimas, grįžimas atgal į savo Dangiško Tėvo namus. Turim Kristų kaip pavyzdį. Tad tikėkime, kad mirusieji ir gyvieji esame viena šeima, tik laikas mus skiria.

Neteisūs Jobo draugai

Kun. Šulcas aiškino mums teisų gyvenimą, paminėdamas Jobą, Seno Testamento laikais gyvenusį žmogų. Kai Jobas, praradęs savo šeimą, turtą ir sveikatą, sėdėjo ant mėšlyno žaizdom apipiltas ir ligų prispaustas, jo draugai, išsipuošę gražiais rūbais, jį aplankė ir "paguodė": "Tu, tur būt, ką nors bloga padarei, kad Dievas tave taip nubaudė". Tai žiaurus teismas Jobui. Jo draugai nesistengė nugalėti save ir neteisti Jobo, nes juk yra tik vienas Teisėjas danguje. Teisus žmogus yra šviesus, malonus; jis be sąlygų priima kito egzistenciją; jis skleidžia džiaugsmą ir vidaus stiprybę; nesmerkia kitų, bet gina tiesą.

Žmogus yra linkęs būti žiaurus. Nemėgsta kitų, net savo draugų ir kartais pats savęs klausia: Kodėl aš toks esu. Kodėl Dievas uždega tokius jausmus manyje? Kodėl aš nekenčiu kito? Liūdna, bet, nežiūrint to, pasaulyje yra daug gerumo, nes Dievas nori įeiti į pasaulį, nori įeiti į mus. Bet, deja .. Mums yra duota laisva valia, ir mes patys turim pakirsti bet kokio blogio šaknis savyje — gyventi tiesoj ir pagelbėti kitiems, kad tai jiems būtų Dievo meilės įrodymas.

Žmogų užvaldanti meilė!

Kaip mes visi pasigendame meilės, tos paslaptingos jėgos, kuri visą žmogų užvaldo! Kadangi meilė yra esminė žmogaus gyvenimo patirtis, galinti sudaryti begalinį džiaugsmą ar skausmą, tad sunku ją žodžiais išreikšti — ją galima suprasti tik išgyvenant. Šv. Povilas bandė meilę apibūdinti: "Meilė yra viskas: galim kalbėti angelų ir žmonių kalbomis, bet be meilės visa tai yra tik tuščiai skambantis varpas. Meilė yra kantri ir maloni, meilė yra amžina".

Dažnai mes girdime meilėje vartojamus žodžius: "Viską galiu atiduoti, net save patį". Atsiminkime Kristaus auką. Jis kentėjo ir mirė dėl meilės mums. Tai yra įrodymas, kad meilė yra tikslas ir pajėgumas pilnai gyventi dėl kitų. Save atiduoti, nesirūpinti savimi, nieko iš kito nenorėti, nuoširdžiai atleisti ir užmiršti, padėti kitam augti, nepavydėti, nesididžiuoti, mylėti kitus ir būti mylimais. Jeigu tikime į Dievą, turime sukurti tam tikrą tvarką mūsų gyvenime — pajėgumą tikrai gyventi dėl kitų. Neturėdami tos tvarkos, pasidarysime savo pačių aukomis: ieškosime tik savęs, mūsų gyvenimas bus be turinio, be spalvos, be misterijos; jausime, kad neturim gyvenimo, jausime pavojingą trūkumą, beprasmybę, nepasitenkinimą ir pradėsime save mesti į išorinius dalykus, kad save užmirštume. Tai aiškus pavyzdys šiandieninio žmogaus — jis nebeturi misterijos ir tikros meilės Dievui, jis nebeturi džiaugsmo.

Prie PLIAS-ALIAS kartotekos registracijos stalo (iš k.) Virginija Vaškytė, Birutė Saldukienė ir Birutė Saldukaitė. Nuotr. Jono Valčiūno

Tikras džiaugsmas nugali materializmą

Džiaugsmas yra Dievo malonė mums. Mūsų egzistencija negali būti pilna be džiaugsmo, bet tai nėra pasilinksminimo, išsiblaškymo ar kelionių reikalas. Čia mes nerasim gilaus džiaugsmo. Mes, rodos, turėjom daugiau džiaugsmo ir entuziazmo, bet patogesnis gyvenimas ir materializmas atėmė mums džiaugsmą.

Kristus norėjo atitraukti mūsų dėmesį nuo materializmo —duoti daugiau džiaugsmo, pasitikėjimo savimi, sakydamas: "Ko jūs rūpintatės rytojum! žiūrėkit į žydinčias lelijas... į žvirblius... jie nei sėja, nei piauna..."

Mes turim pasitikėti Apvaizda ir pirmoj vietoj siekti Dangaus... daryti gera.

Tikrą džiaugsmą šioje žemėje mes rasim tik tada, kai esam pavargę, sušlapę, nevalgę ir būsim priimti šilton nakvynėn ir gausim dubenėlį šiltos sriubos.

Atsiminkime, kad laimingas, linksmas ir ramus yra tas žmogus, kuris nuolat girdi Kristaus žodžius: "Nebijok, aš esu su tavim".

INŽINIERIŲ IR ARCHITEKTŲ KARTOTEKA

BIRUTĖ SALDUKIENĖ

Apie Pasaulio ir Amerikos Lietuvių inžinierių ir architektų sąjungos (PLIAS - ALIAS) kartotekos reikalingumą buvo kalbama nuo pat įsikūrimo dienų. Susirinkimuose ir suvažiavimuose buvo diskutuojamas jos sudarymas. Spaudoje keliamas jos svarbumas. Tačiau šis uždavinys dėl įvairiausių priežasčių vis nesirealizavo. Jo vykdymas perėjo sekančiai valdybai.

Dabartinei 1972-1974 m. centro valdybai, susidedančiai iš 10-ties narių, inžinierių ir gamtininkų, ši problema pasidarė neišvengiama. Per pirmąjį valdybos posėdį buvo pasiskirstyta pareigomis. Per antrąjį posėdį naujai išrinktas pirmininkas okeanografas dr. P. Mažeika jau pateikė kartotekos projektą tarp kitų projektų. Buvo įsipareigota nedelsiant šį darbą pradėti vykdyti.

Duomenys buvo renkami įvairiausiais būdais. Entuziazmo iš sąjungos narių pusės nesimatė. PLIAS ir ALIAS organas "Technikos Žodis" paslaugiausiai tarpininkavo tarp centro valdybos ir narių bei skaitytojų. Domėjimasis sąjunga prie kartotekos informacinio stalo, kur mielai talkininkavo mokytoja Birutė Saldukaitė su bičiulėmis, buvo patenkinamas per IV-jį Pasaulio Lietuvių Bendruomenės seimą (Washingtone, D.C.), ir II-jį Mokslo ir kūrybos simpoziumą (Chicagoje). Pradžia padaryta. Duomenų papildymas ir patikslinimas bus tęsiamas ateityje toliau. Tikimasi visų narių talkos.

Harmoningas bendravimas su kitomis profesijomis

Į sąjungos kartoteką yra įtraukiami inžinieriai, architektai ir įvairių sričių gamtininkai. Įeina agronomai, biologai, chemikai, fizikai, geologai, matematikai, meteorologai, miškininkai ir daugybė kitų čia neišvardintų specialybių. Nariais gali būti visi, turį bakalaureatą ar ekvivalentinį mokslo laipsnį.

Ši sąjunga turi palankias sąlygas suburti minėtus profesionalus po savo sparnu, nors kol kas sąjungos vardas skamba ribotai. Norint, galima išvystyti labai darnų kolegišką bendradarbiavimą. Tikimasi, kad artimoje ateityje visi sąjungos skyriai susiorganizuos šia kryptimi. Kai kuriems skyriams jau pavyko patraukti įvairesnių realių specialybių. Washingtono skyrius nuo pat įsikūrimo apjungė inžinierius, architektus ir gamtininkus, ir pasivadino "Washingtono lietuvių technikos ir gamtos mokslų draugija" ir dirba harmoningai iki šiol.

Kotryna Furceva

E. Marčiulionienė Baltoji madona (keramika)
Iš parodos Jaunimo centre, Chicagoje, gruodžio 7-15 d.

MIRĖ KREMLIAUS "DAMA" — KOTRYNA FURCEVA

Šių metų spalio mėn. 25 d. Sovietų Sąjungos kultūros ministerija trumpai pranešė, kad staiga mirė Sov. Sąjungos kultūros ministras Kotryna Furceva. Komunikate nepasakyta, kur ji pasimirė: namieje ar ligoninėje, o tik paaiškinta, kad velionė turėjusi 63 metus amžiaus ir mirusi dėl širdies atakos.

Furceva išbuvo Sov. Sąjungos kultūros ministru 14 metų ir buvo įtakingiausia moteris ne tik Kremliaus viršūnėse, bet ir visoje Sov. Sąjungoje, drauge artimiausia Vakarų pasauliui. Tačiau jos padėtis paskutiniu laiku ėmė svyruoti. Sovietiniai tūzai ėmė ją kritikuoti, kad per daug norinti pasirodyti, nukrypdama nuo bendrosios linijos. Ypač smarkiai ji buvo puolama šių metų gegužės mėn. dėl to, kad pasistačiusi ištaigingą vilą, išnaudodama savo padėtį ir įrengdama ją visai neproletariškam stiliuje.

Jau beveik 20 metų praslinko nuo 1955 m. gegužės 1 dienos, kada aukštieji sovietų hierarchai, susirinkę tribūnoje prie Lenino mauzoliejaus, atkreipė parado belaukiančios minios dėmesį, kad jų tarpe užtekėjo nauja žvaigždė, kurią turės garbinti ir jai ovacijas kelti. Tai buvo pirmas kartas Sov. Sąjungos ir aplamai Rusijos istorijoje, kad moteris taip aukštai iškiltų. O toji moteris buvo Kotryna Aleksijevna Furceva, jauna, graži, patraukli. Iki tol, nors ir eidama atsakingas pareigas, liko sovietų aukštųjų vadų nepastebėta. Tačiau tą dieną Nikita Chruščiovas netikėtai nuėjo į žemesniųjų valdininkų tribūną, kur buvo Furceva, ir pakvietė ją į garbės vietą šalia savęs.

Netrūko piktų, garsiai nesakomų komentarų, dėl ko Chruščiovas buvo tą kartą toks džentelmenas, toks švelnias mandagus, kai šiaip jis buvo grubus ir savo elgesiu atrodė neišauklėtas mužikas. Kaip visur, taip ir Rusijoje, tokie dalykai tuojau savaip iškomentuojami. Furceva, dėl jos draugystės su Chruščiovu, imta vadinti "Kotryna III", darant užuominą į dvi to vardo carienes, turėjusias autokratiškų instinktų ir aristokratiško palaidumo.

Kas Furceva buvo anksčiau? Reikia pastebėti, kad visų aukštų sovietų vadų, taigi ir Furcevos, kilmė turi dvi versijas. Oficiali biografija, kaip turi būti, ją kildina iš proletarų. Sov. enciklopedijoje rašoma, kad jos tėvas Aleksiejus, buvęs tekstilės fabriko darbininkas, tironų auka, užmuštas pirmojo pasaulinio karo fronte kaip paprastas kareivis. Tačiau smalsūs sovietų vadų biografijų tyrinėtojai teigia, kad Furcevos tėvas buvęs turtingas pirklys ir žuvęs fronte kaip ištikimas caro karininkas.

Jauna Furceva buvo patraukli. Kai kurios jos jaunystės fotografijos rodo ją plataus, gražaus veido, paslaptingų ir gilių, pilkų akių, vidutinio ūgio, tankių šviesių plaukų, kurie, garbanomis paleisti ant pečių, buvo tikrai puikūs. Metams bėgant, jos figūra pastambėjo, ir dėl mėgiamų riebių valgių sunkiai jai sekėsi išlaikyti estetikos normas. Kelionės į Londoną metu 1961 m. pasigyrė vienam žurnalistui, kad numetusi 8 kg žaisdama tenisą. Jau tuo metu pasireiškė jos "vakarietiškumas": buvo pakviesta Anglijos karalienės pusbrolio grafo Harewood pietums. Jos garbei surengtame priėmime Lancaster House visi pastebėjo jos kuklią eleganciją, kas visiems paliko gerą įspūdį. Tada pamatyta, kad ji yra ir puiki šokėja, žinoma, ne kokio "rock and roll", bet mėgėja mazurkos, polkos ir Vienos valsų.

Kai kada Furceva nevengė padažyti savo išbalusį veidą, bet santūriai ir su skoniu. Žurnalistai, po ano pasirodymo prie Lenino mauzoliejaus, 1955 m. spalio revoliucijos šventės proga, pastebėjo, kad Furceva jau ne ta: buvo pasipuošusi balta suknele, su raudona rože prie juosmens. Tada buvo apšaukta "šokių karaliene": ji labai gracingai šoko su maršalu Vorošilovu, su prezidentu Bulganinu ir kitais aukštais asmenimis. Kelerius metus, tai buvo Chruščiovo valdymo laikas, Maskvos gyventojai matydavo, kaip Furceva skraidydavo Maskvos gatvėmis automobiliu, kokių tada Sov. Sąjungoje beveik nesimatė. Keletą metų anksčiau (1945) viename partijos susirinkime Furceva pasirodė raudonosios armijos pulkininko uniformoje, apkabintoje medaliais ir žymenimis, nors niekas nežinojo, kur ir kaip ji pasidarė pulkininku ir už ką yra gavusi visus tuos žymenis.

Visa tai Furcevos asmenį padarė dar žmogiškesnį. Ilgus metus būdama Sov. Sąjungos "primadona", mokėjo išryškinti savo moteriškuosius instinktus ir prasiskinti sau kelią didelėmis pastangomis.

Ar ji buvo gimusi 1910 m. (oficiali data), ar 1905 (žinovų data), vis tiek, ar ji buvo gimusi vargšų šeimoje, ar turtingo pirklio duktė, viena yra tikra, kad Kotryna pirmojo karo metu liko našlaitė ir jauna pradėjo dirbti tekstilės fabrike. Paveikta aplinkos ir draugių, įstojo į kompartijos eiles, tuojau pasireiškė komjaunimo organizacijoje ir, lankydama vakarinius kursus, 1930 m. gavo partijos bilietą. Po septynerių metų įstojo į Maskvos technochemijos institutą ir 1941 m. jį baigė chemijos inžinieriaus laipsniu.

Tuo metu Furceva pažinojo vieną partijos tarnautoją, su kuriuo tuoj užmezgė artimus draugystės ryšius. Tai buvo Nikita Chruščiovas, tada dar tik Maskvos priemiesčio partijos komiteto narys. Nuo to momento Kotrynos karjera ėjo lygiagrečiai su būsimuoju Sov. Sąjungos diktatorium. Ji ėmė lankyti partijos centro komiteto aukštuosius ideologijos krusus ir 1948 m. tapo pirmuoju Frunzės apygardos (Maskvoje) kompartijos sekretorium. Po dvejų metų jau buvo antruoju Maskvos centro komiteto sekretorium, 1952 m. tapo kompartijos centro komiteto kandidatė, o 1954 m. — jau Maskvos centro komiteto pirmasis sekretorius.

Viena Furcevos gana drąsi kalba, pasakyta partijos vadų susirinkime, atkreipė visų dėmesį. Ji labai griežtai pasisakė prieš nepotizmą — giminių susodinimą į atsakingas vietas. Tai buvo rizikingas žygis. Bet Stalinas jau buvo miręs, ir užtekėjo Chruščiovo žvaigždė. Kokie bebuvo jųdviejų santykiai, viena yra aišku, kad Furceva buvo svarbi draugė ir rėmėja to, kuris tapo dideliu sovietinio režimo reformatorium. Jai Chruščiovas pavedė visą eilę svarbių postų. XX kompartijos kongrese, kuriame Chruščiovas atidengė Stalino nusikaltimus, Furceva buvo išrinkta tikruoju Sov. Sąjungos komunistų partijos centro komiteto nariu, to pat komiteto sekretorium ir prezidiumo kandidatu. Po metų tapo minimo prezidiumo tikruoju nariu.

Sakoma, kad kai 1957 m. grupė "antipartiečių" rengėsi nuversti Chruščiovą, Furceva jį išgelbėjo, slaptai jam pranešdama, kas rengiama ir įtikindama maršalą Žukovą sutraukti į Maskvą karinius lėktuvus ir tankus. Centro komiteto nariai, kurie balsų dauguma būtų galėję nuversti Chruščiovą, neišdrįso to padaryti. Po to Furceva vis būdavo šalia Chruščiovo jo viešuose pasirodymuose, jo kelionėse į užsienį. Atrodo, kad Chruščiovo žmona dėl to nesijaudino ir netikėjo pletkais, kurie sklido apie Kotrynos ir Nikitos draugystę. Juk Kotryna jau keleri metai buvo ištekėjusi už žymaus diplomato Firtiubino ir turėjo du vaiku.

Bet kas keisčiausia, kad Furceva išsilaikė paviršiuje ir tada, kai Chruščiovas buvo nušalintas. Jai buvo pavesta kultūros ministerija, nors nėra aišku, kiek ji galėjo turėti įtakos į partijos politiką intelektualų atžvilgiu. Kai kas sako, kad ji buvusi liberališkesnės orientacijos ir ne kartą buvo priversta partijos "kietųjų" taikytis prie bendros politikos. Kiti aiškina, kad po jos ramiu ir atviru šypsniu slėpėsi kieta ir nekeičiama partijos pačių kiečiausių idėjų vykdytoja. Lenkai sako, kad paskutinių metų komunistinės valdžios projektas — užimti pradžios mokylų mokinius visą dieną, kad jie negalėtų lankyti tikybos pamokų, buvo į Varšuvą atvykusios Furcevos iš Maskvos atvežtas projektas.

Nebūdama kokete, mokėjo patraukti vyrų dėmesį ir palankumą. Užtat moterys jos nekentė. Kartą vienas žurnalistas paklausė Crespi nuomonės apie Furcevą. Toji, žinoma Italijoje savo elegancija, atsakė: "Ko verta jos galia, jei nemoka net rėdytis". O Brigitte Bardot dar pikčiau pasakė: "Gerai, kad ji niekad neišsirengia..." Greičiausiai Kotryna Furceva, paskendusi politikoje, neturėjo laiko nei apsirengti, nei išsirengti. J. Sav.